

SLOVENSKI TADRAN

LETO IV, ŠTEV. 14

Koper, petek 1. aprila 1955

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

MARTIN GREIF:

DELO POLITIČNIH ORGANIZACIJ pri ustanavljanju komun

V zvezi s formiranjem komun v koprski skupnosti so se pojavili v delu naših političnih organizacij, predvsem v delu ZK in SZDL, razni problemi, o katerih nameravam spregovoriti v tem članku.

V območju okrajev Koper, Sežana in Postojna, ki bodo tvorili bodočo skupnost komun, smo po raznih diskusijah in sestankih prišli do zaključka, naj bi imela bodoča skupnost 9 komun, in sicer: Koper, Izolo, Piran, Sežano, Herpelje, Divačo, Postojno, Pivsko in Ilirsko Bistrico. V vseh teh središčih so že izvolili novačasna politična vodstva ZK in SZDL. Obenem so izvolili tudi novočasno politično vodstvo za celotno skupnost.

Najprej bi se ustavil pri teritorialnih vprašanjih v zvezi s formiranjem komun, zaradi tega, ker smo v tem primeru naleteli na razne številne negativne pojave pri delu naših političnih organizacij.

Ko smo v Sloveniji in vsej Jugoslaviji načeli vprašanje, da bo treba v našem socialističnem razvoju preiti na nove oblike družbenega samoupravljanja, na formiranje komun, so po vseh organizacijah začeli o tem razpravljati. Vodilni tovariši v državi, predvsem pa tov. Kardelj, so k tej razpravi mnogo prispevali in zelo olajšali političnim aktivistom delo na terenu ter jim omogočili pravilno tolmačenje potrebe po nastanku komun. Gotovo je, da smo s takšno obširno obravnavo našega razvoja lahko začeli s konkretnim izvajanjem teh razprav, to se pravi s pripravami za ustanovitev komun.

Dejanska izvajanja pa so nam pokazala, kako so posamezne politične organizacije in nekateri aktivisti na terenu razumeli ta razvoj in svoje naloge. Več ali manj je večina političnih delavcev razumela vlogo in značaj novonastajajočih komun. Kljub temu pa so se pojavile napake, ki smo jih že prej opazili v našem delu in ki so prišle do izraza tam, kjer smo to najmanj pričakovali, to je pri teritorialni razmejitvi bodočih komun. V začetku je prevladovalo mnenje, da bi formirali teritorialno velike komune, ki naj bi bile gospodarsko močne in nekako popolnoma samostojne. V naši bodoči skupnosti naj bi bilo 7 komun. To mnenje je tako prevladovalo, da so v bivšem okraju Sežana že v preteklem letu začeli z definitivno razdelitvijo okraja na dve komuni, razformirali so okrajna politična vodstva in razporedili kader na predvideni komuni. Kasnejše razprave so pokazale, da je bilo to dejanje preuranjeno, in da bi bilo lažje ustanoviti v sežanskem okraju več manjših komun. Toda sedaj so nastopile težave v pogledu razmejitve in pa razmestitve potrebnega političnega kadra. Ker je okrajno vodstvo zavzelo že določeno stališče in ker nekateri aktivisti kljub zgoraj navedenim rezultatom razprave niso bili, ali pa niso hoteli biti, prepričani o pravilnosti tega, so se pričele dolge diskusije o tem, kdo bo šel n. pr. v Divačo, kam bo šla doseđanja občina Senožeče itd. Posledice te diskusije so vidne še sedaj, ko imamo težave s premešča-

njem in dodeljevanjem kadra, ko v Senožečah, kljub vsej logiki, da spadajo v sklop divaške komune, to vprašanje še ni do kraja razčiščeno. Ko bi pri vsej tej diskusiji prevladovalo pravilno in politično zdravo mnenje, bi vsekakor morali takšno obširno razpravljanje pozdraviti. Vendar pa ni tako.

V Divači vidi vsakdo od prizadetih samo zaostalost in revščino. V Senožečah pa je čutiti neko užaljenost in podočjevanje. Vse to kaže na nerazumevanje vloge bodočih komun.

Podobni pojavi so tudi v bivšem postojnskem okraju, samo da so tu v nekaterih predelih in vaseh prišle še bolj do izraza nezdrave in škodljive tendence in popolnoma napačno mnenje o vlogi bodočih komun. Ponekod dobi človek občutek, da sedaj ne gre za to, kako formirati bodoče komune v obliki neke določene teritorialne, gospodarske in politične skupnosti, ki bi imela pozitivne gospodarske politične perspektive, temveč da gre za to, da razdelimo to, kar imamo in vsak naj gleda, da bo nagrabil čimveč. Vsakdo gleda le svoje ozke gospodarske koristi, ne da bi ga zanimalo koristi in perspektive vse naše skupnosti.

Izrazit tak primer je občina Knežak. Vsa občina po svoji naravni in gospodarski povezanosti gravitira na Pivsko. Vendar pa smo prav v tej občini naleteli na odpor proti formiranju skupne komune s Pivsko. Zeleli so se združiti z Ilirsko Bistrico. Izrazili so celo težnjo po samostojni komuni. Ko smo analizirali vzroke, ki so k temu privedli, smo ugotovili v tej občini slabo politično aktivnost ter da imajo na tem teritoriju nekateri klerikalni elementi močan vpliv. Letem ni bilo po volji, da pridejo v takšno skupnost kot je Pivka, temveč k Ilirski Bistrici, ki je za njih še vedno privlačnejša zaradi tega, ker se v njej še vedno nahajajo ostanki raznih propadlih samostanskih redov.

Drugi primer je Prestranek. Tudi tu smo naleteli na nepravilno postavljanje problemov, posebno s strani nekaterih članov delovnega kolektiva obrata Javor. Kljub temu, da Prestranek gravitira k Postojni in se je večina prebivalstva tudi tako izjavila, so posamezniki ta problem zaostrevali in raztegovali po nepotrebem, kar je povzročalo zastoj v političnem in drugem delu tega kraja.

Tu je le nekaj problemov, ki pa so značilni in obenem poučni za naše nadaljnje delo. Iz njih vidimo, da so predvsem naši politični forumi pokazali premalo razumevanja in doslednosti v sproščanju linije našega dela in naših nalog. Za vse te napake bi bilo nepravilno dolžiti politične organizacije na terenu. Aktivisti po vaseh so se trudili, da bi pravilno izvrševali svoje naloge, vendar pa so dobivali premalo pomoči od zgoraj. Okrajna politična vodstva niso pri tem zavzemala določenega in doslednega stališča, za katera bi se bilo treba nato boriti na terenu. Lahko trdimo, da so več ali manj vse skupaj prepuščala razvoju, kakor bo to pač naneslo. Seveda takšno

pojmovanje nima nobene zveze z našo socialistično demokracijo. Če obstaja neki politični forum, obstaja pač zato, da vodi vso našo dejavnost in da skrbi za dosledno izvajanje vseh sprejetih sklepov. V naših organizacijah mnogo razpravljamo, celo potrebno je, da se krešejo mnenja med posamezniki, toda ko sprejmemo tak sklep, ko je linija jasno začrtana, potem jo je treba dosledno izvajati in se boriti za njeno izvedbo.

Nadalje je in bo ostala ena izmed osnovnih nalog vseh naših političnih vodstev v skupnosti in v komunah, da v pogledu in v vsem ostalem delu nudijo stalno pomoč organizacijam na terenu, kajti samo na ta način bo delo uspešno in bo rodilo zaželene rezultate.

Družbeni plan koprškega okraja sprejet

Okrajni ljudski odbor je sprejel v soboto na zasedanju obeh zborov družbeni plan in proračun okraja Koper. S tem je postal novi družbeni plan zakon, ki je obvezen za vse delovne kolektive, ustanove in družbene organizacije, za vse organe oblasti, za vse tiste pač, ki ga bodo izvajali.

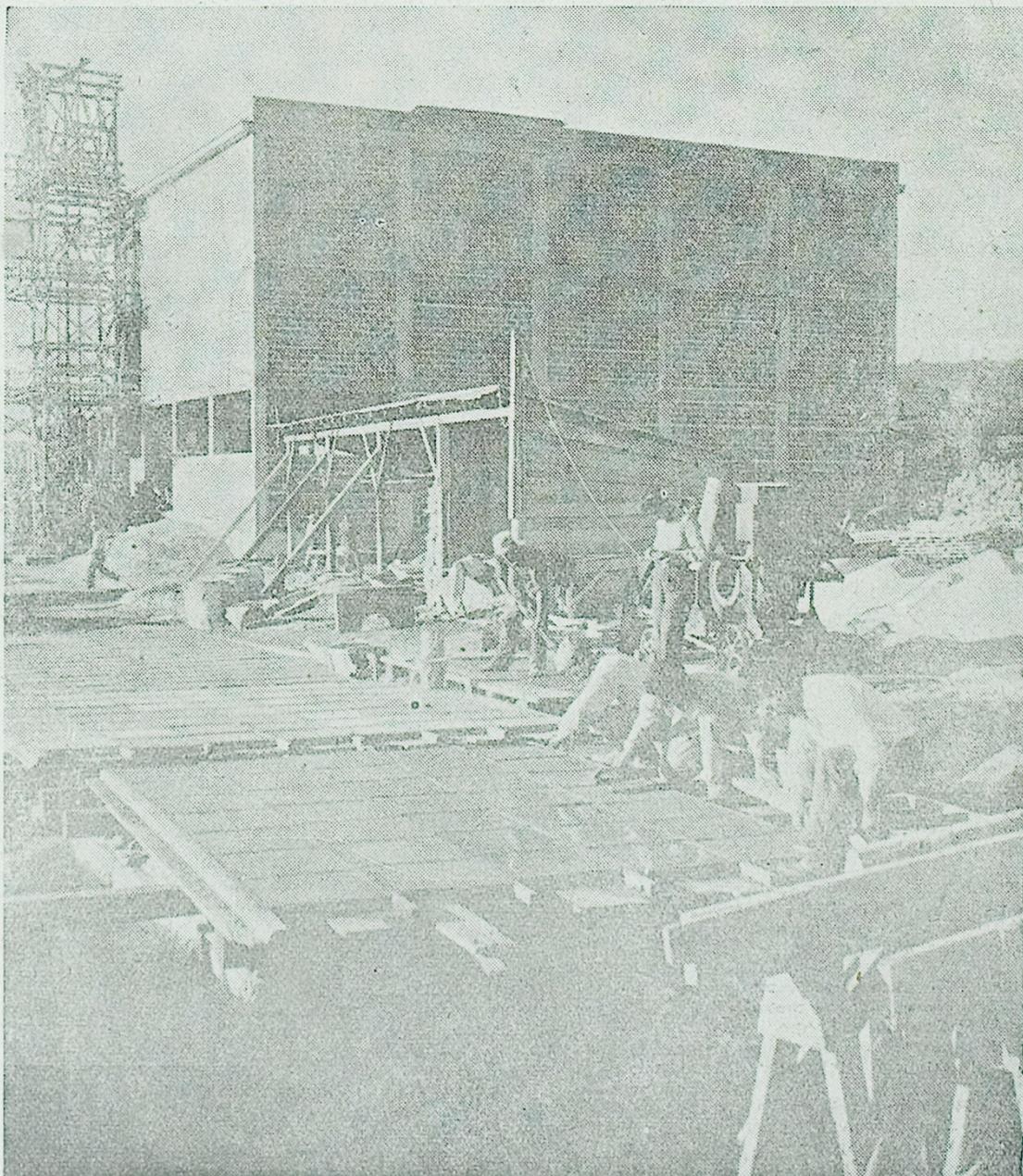
Družbeni plani okrajev so sestavljeni po smernicah zveznega in republiških planov, ki dajo osnovno smer razvoja naše države in njenih republik. Okrajni plani pa urejajo neposredno družbeni razvoj na terenu s tem, da koordinirajo razvijano življenje terena, ki ga poganjajo roke delavcev v tovarnah, kmetovalcev na družbenih in zasebnih posestvih, obrtnikov, ribičev, mornarjev, gradbenih delavcev in sploh vseh tistih, ki z delom ustvarjajo materialne dobrine. V to življenje se

vključuje še delo umskih delavcev, ki se udeležujejo na prosvetnem in drugih področjih družbenega udejstvovanja. Pretežni del tega pestrega mozaika, iz katerega je sestavljeno življenje naše družbe, zajemajo sedaj okrajni plani. Ko bomo uredili naše občine po načelih komune, in to bo kmalu, bodo največji del tega, kar danes urejajo okraji, prevzele občine kot osnovne samoupravne celice naše skupnosti.

Dosedanji gospodarski razvoj

Letos praznujemo 10. obletnico osvoboditve, kar pomeni za Primorsko več kot za ostale predele naše domovine. Pred desetimi leti se je Primorska osvobodila četrtsotletne

(Nadaljevanje na 3. strani)

Hladilnica pri Dekanih je med najpomembnejšimi gospodarskimi objekti na Koprskem

Sprehod PO SVETU

S sindikalnih občnih zborov V POSTOJNI IN ILIRSKI BISTRICI

Minul teden je bila Belgija prizorišče ostrih spopadov med naprednimi in reakcionarnimi strujami glede vladne politike o šolstvu. Kot je znano, so v Belgiji, na vladi socialdemokrati in liberalci. Nedavno so izdelali več zakonskih osnutkov, s katerimi vnašajo v šolstvo določene spremembe. Belgijsko šolstvo namreč se ni enotno. Razen državnih šol, ki so največ v rokah cerkve. Po novem zakonu vlada sicer ne namerava ukiniti teh šol, pač pa je zagotoviti določen nadzor, znati dotacije in preprečiti nadaljnje ustanovitve privatnih šol. Temu se je odločno uprla demokratska opozicija in začela pravo gonjo proti vladnim ukrepom. Klerikalci namreč nečesto izgubijo močnega vpliva na mladino, ki jo vzgajajo na teh šolah v svojem duhu, niti dovoliti kakršnega koli nadzorstva nad poukom, ki vseprej kot odgovorja zahtevam sodobne napredne vzgoje. Najvišji cerkveni voditelji so organizirali po vsej državi demonstracije, ki so jih nameravali zmagovito zaključiti s pohodom na glavno mesto Bruxelles. Govorili so celo o revoluciji in podobno. Njihovi načrti pa so se jim sprito enotnega nastopa vlade in belgijskih naprednih sil izjalovili. Od »množičnega pohoda« ni ostalo ničesar, policija pa je aretirala več sto ljudi, zaradi ilegalnega nošenja orožja. Kot po navadi se je kler tudi to pot povezal s preostanmi voditelji razpusene fašistične organizacije in drugih najreakcionarnjših skupin. Čeprav so bili poraženi na vsji fronti, ne kaže, da bodo mirovali.

Svet francoske republike je dokončno ratificiral pariške sporazume. Tako je odpadla zadnja ovira in tudi zadnje upanje, da ti sporazumi ne bodo uveljavljeni. V času, ko so se v Parizu pripravljali na dokončno razpravo o tem vprašanju, so iz Londona in Washingtona pozorno spremljali dogodke

v Franciji in skušali s prikritim pritiskom ustvariti ugodno ozračje v prid ratifikaciji. Povedali so tudi, da bodo začeli uveljavljati pariške sporazume naglade na to, ali jih v Franciji ratificirajo ali ne in tako dovolj zgovorno namignili, da Francija v tem pogledu ne more ničesar več spremeniti. Zato tudi ni bilo na zasedanju sveta francoske republike nobenih žolčnih razprav in je seja potekala mirno. Za sporazum se je izrekla velika večina poslancev.

Mnogo je spet govora o sestanku »štirih«. Zanimivo je pri tem stališče Sovjetske zveze, ki je vse doslej trdila, da bi bil takšen sestanek po ratifikaciji pariških sporazumov brezpredmeten. Po izjavah Bulganina in drugih državnihnikov Sovjetske zveze danes mislijo drugače. Na prizadevanje Američanov, da bi prišlo do omenjenega sestanka namreč niso odgovorili odklonilno, ampak so celo izrazili upanje, da bi bil sestanek koristen in potreben.

Tudi v odnosu do avstrijske državne pogodbe kažejo v SZ več razumevanja. Iz izmenjave not med Avstrijo in Rusijo lahko vidimo, da so napravili Sovjeti korak naprej. Zlasti je pozitivno, da ne vežejo več avstrijskega vprašanja z nemškimi, marveč so ga pripravljeno reševati ločeno. Poudariti moramo, da je bilo prav to sovjetsko stališče v preteklosti največja ovira za rešitev avstrijskega vprašanja. Po teh dogodkih vlada v Avstriji precejšen optimizem in Avstrijci upajo, da se bodo le rešili okupacije, ki zavira njihov razvoj in napredek.

Medtem pa je delo podkomisije za razorožitev popolnoma zastalo. Po mnogo obetajočih izjavah državnihnikov na Zahodu in Vzhodu je pred nekaj meseci kazalo, da bodo razgovori uspešnejši. Toda na zasedanju v Londonu so spet prišle na dan stare težave, ki izvirajo predvsem iz nezaupanja in bojzani, da bi drug drugega prevaril. Ne rečemo, da ni dobre volje, ali bolje rečeno zavesti na obeh straneh, da mora oborožitev tekma slejko prej končati, sicer lahko privede tako en kot drug tabor v veliko zagato in preti človeštvu s katastrofo. Ne morejo pa se otestiti presličnih pogledov, ki so glavni vzrok zavlačevanju rešitve tega važnega vprašanja.

Preteklo nedeljo je bila v Postojni skupščina okrajnega sindikalnega sveta. Razen večjega števila delegatov iz območja KSS Postojna, so se udeležili skupščine tudi člani odbora KSS Ilirska Bistrica, Pivka in Cerknica.

O delu sindikalnih podružnic je poročal predsednik Kranjc Janez. Današnji sindikati, je poudaril tov. Kranjc, imajo danes, po prehodu na delavsko samoupravljanje, bistveno drugačno vlogo kot prej. V iskanju prave poti pa niso vse podružnice dosegle enakih uspehov. Svoje pravo mesto v podjetju so našle predvsem večje podružnice, ki so pri reševanju gospodarskih in političnih problemov kolektiva aktivno sodelovale. Manjše podružnice, v katerih so vključeni člani več različnih podjetij, se še vedno ukvarjajo z dobrimi, manj pomembnimi stvarmi. Zato se člani tudi sprašujejo, kaj jim sindikat pravzaprav nudi.

Trenutno je v okraju 98 podružnic s 7192 člani, vseh aktivnih zavarovancev pa je 9579. Število članov sindikata je torej vse prej kot zadovoljivo. Ta razlika nastane v glavnem pri gradbenih podjetjih in pri privatnih obrtnikih, kjer je še vedno precej neorganiziranih delavcev.

Naloga sindikatov je tudi v tem, da pomagajo iskati obstoječim pod-

jetjem ali obrtnim obratom nove možnosti za ustvarjanje proizvodnih kapacitet, predvsem obrtniške mreže, ki je pa še zelo pomanjkljiva in bi lahko uspešno reševala problem brezposelnih. V okraju jih je registriranih 362. Doslej niso sindikalne podružnice delavcem dovolj pojasnile novega plačilnega sistema. Premalo so tudi reagirale na nekatere negativne pojave, ki se v zvezi s tem pojavljajo v posameznih kolektivih. In prav sindikalna organizacija je poklicana, da se bori za realne norme in za sprejem takega tarifnega pravilnika, ki bo pridnemu in zaslužnemu delavcu zagotovil boljšo plačo.

Inšpekcija dela je v preteklem letu samo v postojnskem okraju zabeležila 475 nesreč delavcev, od tega 9 smrtnih primerov. To je brez dvoma visoka številka in statistika v primeru s prejšnjimi leti kaže, da podobne nesreče stalno rastejo. Res je, da je veliko nesreč pri delu zaradi slabe tehnične zaščite, toda veliko več jih zagrešijo sami delavci. Do tega problema ne smejo biti sindikalne podružnice brezbrizne, pač pa je njihova naloga, da uvedejo tehnično zaščito, kjer je potrebna, morajo pa tudi opozarjati delavce.

To je le nekaj ugotovitev in zaključkov, ki jih je nakazala skupščina.

na. Delo sindikalnih podružnic v podjetjih bo zares uspešno šele tedaj, ko bodo našle v delavski organizaciji svoje pravo mesto.

Razen plenuma KSS so na skupščini izvolili tudi delegate za konferenco skupnosti v Kopru in za republiško konferenco. Sindikalno organizacijo postojnskega okraja bodo zastopali Zagar Rajko, Može Jože in Kerševan Dore. V. M.

Na redni letni skupščini Krajevne-ga sindikalnega sveta v Ilirski Bistrici, so razpravljali o sindikalnem delu, delavskem samoupravljanju in vseh ostalih problemih tukajšnjega delavstva. Poročilo o predsedniku KSS-a ter obširna diskusija delegatov je pokazala, da je bilo delo sindikalnega sveta dobro in plodno, kakor tudi delo posameznih podružnic kot na primer pri podjetju »Javor«, »Lesonit«, itd.

Sindikati je uspešno sodelovali pri reševanju brezposelnosti, ki je tukaj pereča predvsem za ženske in bi morala podjetja odpraviti predsodek, da je ženska delovna sila manj vredna ter slediti zgledu gradbenega podjetja »Sloga«, ki je v zadnjem času zaposlilo 25 žensk, saj iste opravljajo vsa dela, razen težakih, enakovredno ali celo boljše kot moški.

Posebno pa so v razpravi poudarili skrb za človeka, ki jo mnoga podjetja in sindikalne organizacije ne kažejo povsod dovolj. Zato ni čudno, da se posamezni delavci včasih sprašujejo, zakaj je sploh sindikat in zato je tudi na ilirskobistriškem področju 223 ali 11% delavcev neveljanih. Tam, kjer je upravni odbor sindikata aktiven in zato tudi soodloča pri vseh dogajanjih v podjetju, tam so vsi delavci veljani in aktivni, medtem ko je povsem razumljivo, da v podjetjih, kjer je sindikat neaktiven in na repu dogodkov, delavci ne vidijo potrebe biti član sindikata. Zlasti bi moral sindikat v vseh podjetjih posvečati več skrbi higiensko-tehnični zaščiti dela in v ta namen skupno z delavskim svetom zagotoviti potrebna finančna sredstva, obenem pa bi moral sindikat tudi vzgajati delavce na uporabo razpoložljivih zaščitnih sredstev. Skrb za človeka pa mora sindikat izvajati tudi izven podjetja in s posredovanjem pri vodstvu podjetja, oblasteh, itd. pomagati rešiti vsaj najbolj kričeče primere neurejenih socialnih, stanovaljskih in drugih prilik, ki duševno tarejo posamezne delavce in so zato tudi dostikrat indirektno vzrok obratnim neizidom. Lepi zgled sta v tem pogledu dala vodstvo in sindikat tovarne »Lesonit«, kjer je v tem mesecu ustanovljena tovarniška menza s hrano po minimalnih cenah. Še vedno pa se pozabljajo razne nepravilnosti pri odpuščanju delavcev in tako je nedavno gradbeno podjetje »Sloga« precej delavcev poslalo na brezplačni dopust brez vednosti sindikalne podružnice in pristanka prizadetih, kar ustvarja upravičeno kritiko in je vse obsoje vredno.

Zelo važna je bila tudi razprava o novem plačnem sistemu, saj je večina podjetij pri določanju norm in novih tarifnih pravilnikov prišlo v zagato. Zato je izmenjava mnenj koristila vsem delegatom. Potrebno je prekiniti s tendenco po nizkih normah in visokih plačah, ker bi to škodovalo delavcem samim in skupnosti ter določiti zares realne norme in tarifne postavke po dejanski vrednosti dela.

Šef izpostave soc. zavarovanja v Il. Bistrici je poročal skupščini o upravljanju in gospodarjenju s sredstvi soc. zavarovanja in pri tem opozoril tudi na brezvestno izkoriščanje oziroma simulantstvo precejšnjega števila delavcev, kar nam najbolj zgovorno dokazuje porast bolovanj v marcu, aprilu ter septembra, ko marsikateri delavec — polproletarec vara zdravnika, ker hoče setev in ostala poljska dela opraviti na račun socialnega zavarovanja.

Po sklepih o pozitivni sindikalnega dela predvsem v manj aktivnih podružnicah, kot na primer v podružnici podjetja »Transport«, šiviljske šole, lesnega kombinata, državnih ustanov in drugih, je skupščina izvolila novi 19 članski sindikalni svet za bodočo komunio Il. Bistrica ter delegate za sindikalno konferenco okrajne skupnosti komun v Kopru.

V nekaj vrstah

OTTAWA: Kanadski minister za trgovino g. Howe je v Spodnjem domu sporočil, da bo kanadska vlada sporazumno z komisijo za električno energijo zgradila v državi Ontario atomsko električno centralo, za katero bodo znašali stroški 15 milijonov dolarjev.

KAMPALA: Policija je objavila, da je v Kampali in v vzhodni Ugandi artila sto ljudi, ki baje pripadajo organizaciji Mau Mau. Policija ima čedalje več dokazov o sodelovanju plemena Kikuju z gibanjem Mau Mau.

HELSINKI: Po dolgotrajnih pogajanjih je bila v soboto zvečer zaključena stavka finskih delavcev in nameščencev, ki so trajale 12 dni. Vlada je ustregla njihovim zahtevam glede zvišanja plač.

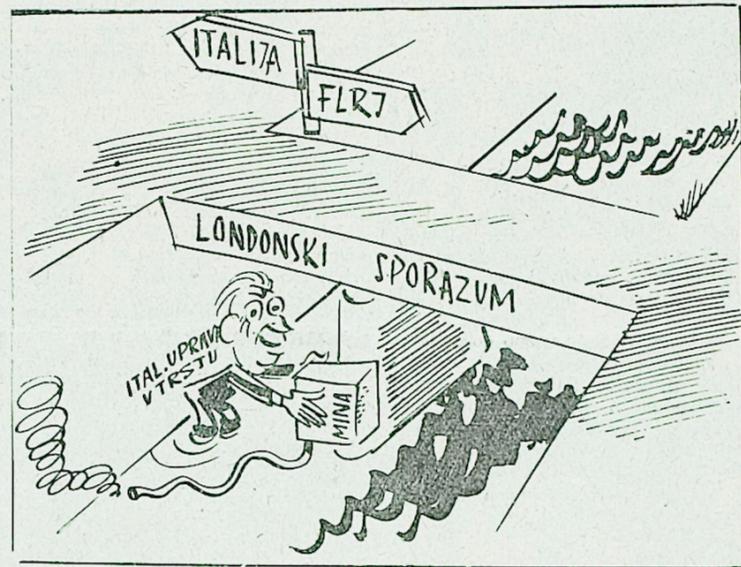
SAJGON: Predsednik južnovietnamske vlade Ngo Din Dijem je na nedeljski tiskovni konferenci objavil pismo, ki ga je poslal generalu Ho a Tran Van Soaju, tj. ministru in članu »Združene fronte nacionalnih sil«. V pismu trdi, da je pripravljen sestaviti novo vlado in poziva voditelje, naj se znebijo strankarskega duha.

SEATTLE: Ameriško štrimotor. no letalo, ki je letelo proti Havajskim otokom se je nad Oregonom vrglo in strmoglavilo na tla. Nesreča je zahtevala štiri žrtve, dvajset pa jih je nesrečo preživelo.

TOKIO: V enodnevnjo stavko je v ponedeljek stopilo približno 140.000 japonskih rudarjev z zahtevom, naj jim zvišajo plače.

RANGUN: Burmanska vojska je ponovno zavzela glavno mesto karenske pokrajine in najmočnejše oporišče upornikov Papun, ki je 36 milj oddaljeno od Ranguna.

ALŽIR: V mestu Bonnu so po odkritju tajnega skladišča bomb in streliva, ki ga je baje nabrala neka tajna organizacija, aretirali 11 oseb. Pravijo, da so med njimi trije voditelji te organizacije.

Miniranje

JUGOSLOVANSKO - ITALIJANSKI TRGOVINSKI SPORAZUM

V Rimu so te dni podpisali vrsto sporazumov o gospodarskem sodelovanju med Jugoslavijo in Italijo. Te sporazume je v imenu jugoslovanske vlade podpisal član zveznega izvršnega sveta Osman Karabegović, v imenu italijanske vlade pa minister za zunanjo trgovino Martelli.

Sporazume in konvencije sta izdelali gospodarski delegaciji Jugoslavije in Italije pod vodstvom veleposlanika dr. Staneta Pavliča in dr. Storonija. Pogajanja so bila najprej v Beogradu in kasneje v Rimu. Med pogajanj v Rimu so dosedaj že podpisali sporazum, ki ureja vsa plačila tako Jugoslavije Italiji, kakor tudi Italije Jugoslaviji. Ta sporazum predvideva, da bo Italija plačala Jugoslaviji 30 milijonov dolarjev z dobavami industrijske opreme.

razum ureja tudi tehnično sodelovanje med industrijskimi podjetji obeh držav, na področju kmetijstva, gospodarstva in ostalih gospodarskih panog.

V Rimu so razen tega podpisali tudi novo trgovinsko pogodbo, ki predvideva zamenjavo blaga v obeh smereh v višini 60 milijard dinarjev. Italija bo Jugoslaviji predvsem dobavljala industrijske proizvode, kupovala pa bo v Jugoslaviji les, poljedelske pridelke, industrijske polizdelke in rudo. Važni so tudi sporazumi o ureditvi prometa, sporazum o plovbi, o ustanovitvi avtobusnih zvez, dalje sporazum o prevozu blaga s tovornimi vozili in sporazum o letalskih progah.

Za obmejne kraje je zelo važen sporazum, ki ureja mali obmejni blagovni promet. Sporazum med tržaškim področjem, sežanskim, koprskim in bujskim okrajem predvideva zamenjavo blaga v znesku 4,3 milijarde lir. Sporazum za gorško področje pa predvideva zamenjavo blaga v vrednosti 2 milijardi lir.

Kakor vidimo, gre za vrsto sporazumov in konvencij, o katerih so pogajanja trajala zelo dolgo. Kljub temu je treba sporazume pozdraviti, ker odpirajo pot za široko izmenjavo in sodelovanje med obema sosednjima državama. Vsota 60 milijard lir pomeni precejšnjo vrednost blaga, vendar je potrebno poudariti, da ta vsota še zdaleč ne dosega stvarnih možnosti zamenjave blaga med obema državama. Z

merodajnih strani je bilo že večkrat poudarjeno, da se redko kje v Evropi gospodarstvi dveh sosednjih držav tako zapolnjujeta, kakor ravnajo gospodarstvi Jugoslavije in Italije. Jugoslavija je zelo bogata na raznovrstnih surovinah, ki jih potrebuje Italija za svojo razvito industrijo. Nasprotno so izdelki italijanske industrije potrebni Jugoslaviji, posebno če upoštevamo dejstvo, da gre Jugoslavija z naglimi koraki v industrijalizacijo.

Zaradi tega je upati, da podpis sporazumov predstavlja le prvi močnejši zagon, ki bo omožčil širše perspektive za izmenjavo dobrin med obema jadranskima državama. Od tesnejšega sodelovanja je pričakovati, da se bo lahko kasneje razširilo tudi na ostala področja, ki bi prispevala k vsestranski normalizaciji odnosov v korist tako italijanskega, kakor tudi jugoslovanskih narodov in m'ru v tem delu Evrope sploh. Na svoji poti v Rim se Osman Karabegović izjavil v Trstu na tiskovni konferenci: »Zadovoljen sem, ker se bom v Rimu srečal z odgovornimi osebami italijanske vlade in gospodarstva. Prepričan sem, da bo podpis teh sporazumov ustvaril široko osnovo za razvijanje gospodarskih odnosov med obema državama. To je še en velik korak v razvijanju dobrih sosednjih odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Po rešitvi tržaškega vprašanja je to ponoven prispevek k ideji miru in mednarodnega sodelovanja v tem delu sveta.«

IZPOLNITEV PLANA ZAHTEVA MOBILIZACIJO VSEH SIL IN SMOTRNO ORGANIZACIJO DELA

(Nadaljevanje s 1. strani)

okupacije Italije, ki je, zlasti v fašistični dobi, skušala uničiti do kraja vse, kar je kakorkoli pomenilo samobitnost našega ljudstva. Zato je izraz »deset let svobodne graditve« še prav posebej utemeljen v primorskih okrajih.

Med te okraje spada tudi koprski, katerega življenje se je pred desetimi leti začelo usmerjati po socialističnih načelih graditve v Jugoslaviji in to kljub formalni delitvi od matične države. Vendar je imel koprski okraj, skupaj s sosednjim bujskim okrajem, dolga leta nekaj posebnosti, ki so zavirale socialistično graditve. Ne samo to, da je politična borba za priključitev terjala mnogo naporov istrskega ljudstva in da se je moralo nenehno boriti proti tujemu iredentizmu, ki je dajal ogromna sredstva, da bi ustavil korak istrskih delavcev in kmetov v socializem, temveč so bile na poti k hitrejšemu razvoju tudi stvarne, gospodarske ovire. Razen drugih na primer tudi ta, da je bila v koprskem okraju dolga leta v veljavi tuja valuta, kar je povzročilo velike težave pri izmenjavi in sploh gospodarski povezavi z domovino.

Plan za leto 1955 je prvi, ki ga koprski okraj sprejema dokončno priključen k matični domovini.

Prva leta po vojni se je v koprskem okraju, kot povsod drugje v domovini, obnavljalo to, kar je ostalo po okupaciji in vojni. Obnavljajo se je zlasti podeželje, ki je zelo trpelo med fašističnimi pohodi proti partizanom, predvsem pa je bilo treba urediti tržišče. Pereča je bila preskrba prebivalstva s predmeti široke potrošnje ter odkup in prodaja kmetijskih pridelkov, rib in proizvodov konzervne industrije v Izoli. Posebno odkup in prodaja kmetijskih pridelkov so zahtevali močno organizacijo, ker pridelamo v teh krajih velike količine tržnih viškov, zlasti v obalnih predelih, kjer prevladujejo specializirane zgodnje kulture. Pri organizaciji trga so opravile veliko delo kmetijske zadruge. Trgovina je terjala tudi naglo vzpostavitev cestnega prometa.

Lahko trdimo, da je bila prva polovica desetih let svobodnega življenja koprskega okraja posvečena obnovi in organizaciji gospodarstva na podlagi starih kapacitet. V tej dobi ni bilo mogoče dati večjih sredstev za gospodarsko graditve.

Šele druga polovica teh desetih let svobodnega življenja koprskega okraja posvečena obnovi in organizaciji gospodarstva na podlagi starih kapacitet. V tej dobi ni bilo mogoče dati večjih sredstev za gospodarsko graditve.

Šele druga polovica teh desetih let je bila posvečena povečanju zmogljivosti že obstoječih obratov, ustanavljanju novih podjetij, nadomestitvi ročnega dela in starih strojev z novimi, modernejšimi, ustanovitvi velikih kmetijskih posestev, večjim komunalnim delom v mestih itd.

Začetek novega obdobja razvoja koprskega gospodarstva sovpada z novim sistemom upravljanja tovarn po delovnih kolektivih in s sprostitev gospodarstva starega administrativnega poslovanja. Z delavskim samoupravljanjem se je dvignila zainteresiranost za boljše, racionalnejše delo v tovarnah, s sprostitev tržišča

pa so nastali med podjetji, proizvajalci in potrošniki, med mestom in vasjo, svobodnejši ekonomski odnosi, ki so trg močno poživeli. Iz leta v leto se je večala investicijska graditve. Na ta razvoj je vplivalo postopno vraščanje tega, takrat še nepriključenega okraja, v gospodarski in upravnomojni sistem socialistične domovine. Ves ta čas je Jugoslavija dajala velika sredstva za gospodarski razvoj okraja. Ta sredstva so omogočila, da so bili kmalu zabrisani sledovi dolgo okupacije in vojne.

Značilnosti razvoja

Primerjajmo podatke o družbenem proizvodu v letu 1952, ko so bili že vidni prvi uspehi prehoda v novo obdobje gospodarske graditve s podatki v letu 1954. In pogledjmo še, kakšen razvoj predvidevamo v letu 1955.

Družbeni proizvod (v milijonih din)	1952	1954	1955
Indust. in rudar.	665	1098	1379
Kmetijstvo	859	898	904
Ribištvo	22	80	142
Gradbeništvo	197	324	472
Promet	125	318	536
Trgovina	322	610	666
Gost. in turiz.	69	108	148
Obrtništvo	177	281	402
Komunalna dejavnost in drugo	70	108	118

Na prvi pogled nam pade v oči stalni porast vrednosti družbenega proizvoda v vseh gospodarskih panogah, razen pri kmetijstvu. Medtem ko je bilo kmetijstvo po doseženem bruto produktu še leta 1952 na prvem mestu, je že naslednje leto zaostalo za industrijo, ki ga vsako leto bolj prerašča.

Ta pojav je nujen in je v skladu s težnjo po čimvečji industrializaciji naše dežele in tudi koprskega okraja, ki se mora dvigniti iz svoje zaostalosti. Ta močan dvig industrijske proizvodnje je rezultat investicij, ki so bile vložene v to važno gospodarsko panogo, ter boljše organizacije dela.

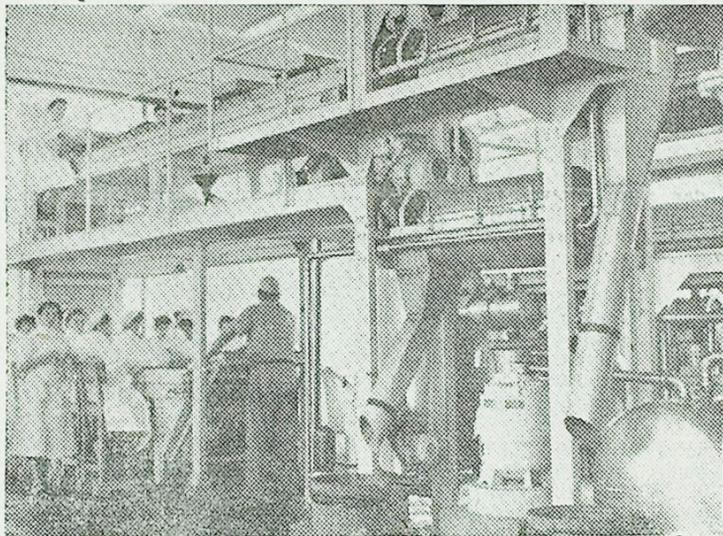
Negativen pojav pa je, da se kmetijstvo ne razvija z enakim tempom kot ostale panoge gospodarstva. Res je, da so investicije, ki so bile vložene v to važno gospodarsko panogo, do sedaj (od leta 1948 do 1954 so znašale skupno 847 milijonov dinarjev) v dobronem delu dolgoročne naložbe kapitala, ki bodo pokazale rezultate šele v naslednjih letih. To so melioracijska dela v Ankaranu, regulacija Dragonje, Valderige, Kornalunge in hudournika Trnovščiće, ustanovitev kmetijskih posestev na Briču, Debelem rtiču in Škocjanu (skupno 214 ha) in druga dela, ki bodo povečala obdelovalno površino našega okraja. 240 milijonov je bilo investiranih za objekte za predelavo kmetijskih pridelkov, kot so še nedokončani hladilnica in mlekarne v Dekanih ter naprave za predelavo zelenjave v tovarni Arrigoni v Izoli, ki bodo dale našim kmetovalcem boljše in večjo možnost prodaje svojih pridelkov.

Vendar bi bilo pričakovati od mehanizacije, ki se je razširila tudi na hribovite predele, ki prej niso poznali rigolanja s traktorji, ter obdelovanje z drugimi stroji, od boljše preskrbe s semeni in umetnimi gnojili ter od drugih agrotehničnih ukrepov, boljše rezultate kot jih kaže

naše kmetijstvo. Naš okraj pa ima izredno ugodne pogoje za razvoj vinnogradništva, vrtnarstva in sadjarstva.

Druga značilnost dosedanjega gospodarskega razvoja koprskega okraja je utrjevanje socialističnega sektorja na račun privatnega. V industriji je socialistični sektor dominanten, v kmetijstvu je združništvo močan gospodarski čimtelj (lani so imele zadruge 385 milijonov dinarjev prometa s kmetijskimi pridelki in so se močno uveljavile tudi v kmetijski proizvodnji). Socialistični sektor pa se utrjuje na področjih, kjer je bila še pred leti močno zastopana privatna lastnina proizvajalnih sredstev. Značilen primer je ribištvo, kjer se neglede na izseljevanje ribičev italijanske narodnosti, razvijajo družbena podjetja, opremljena z modernimi ladjami z veliko plovnostjo. Sama racionalnost proizvodnje zahteva nadomestitev skromnih privatnih ribiških ladij, ki lvijajo vsaka zase, s smotno družbeno organizacijo. Leta 1953 so družbena podjetja ulovila 636 ton rib, leta 1954 pa že 1242 ton. V istem razdobju pa so privatni ribiči ulovili 592 oziroma 90 ton rib.

Podobno se utrjuje socialistični sektor tudi v obrtništvu, kar potrjuje dejstvo, da so imela družbena obrtniška podjetja leta 1954 83 odstotkov dohodka več kot predlansko leto. V tem sektorju je pričakovati še velik razvoj, ne samo zaradi sedanjega pomanjkanja obrtniških uslug, temveč predvsem v zvezi z nadaljnjim raz-

Sodobna naprava za predelavo paradiznika v tovarni Ex Arrigoni v Izoli

vojem, ki bo terjal novih obrtnih obratov vseh strok, zlasti pa pleskarske, stavbne, kleparske in instalaterske.

Tretja posebnost je stalen porast investicij, ki so bile izvršene v letu 1953 v višini 1122 milijonov, lani 2209 milijonov. letos pa je predvidenih, brez sredstev, ki so bila prenesena iz lanskega leta, 2315 milijonov. V vseh preteklih letih so imele prednost, v skladu s potrebo okraja po hitri gospodarski graditvi, proizvodne investicije.

Navedimo nekaj glavnih objektov, v katerih so bile izvršene investicije v teku zadnjega leta:

Industrija: Rudnik premoga v Sečovljah, Mehanotehnika v Izoli, Larna v Dekanih, Piranska ladjedelnica, tovarna mila v Piranu, tovarna pohišstva in tovarna ščetk v Kopru, konzervna tovarna Arrigoni v Izoli, tiskarna Jadran v Kopru.

Kmetijstvo: Kmetijski posestvi Brič in Debeli rtič, hladilnica in mlekarne v Dekanih, regulacijska dela na rekah Kornalungi, Valderige in Dragonji.

Ribištvo: 12 ribiških ladij za lov na visokem morju in dve hladilni ladiji.

Promet: 3 tovorne ladje (Rog, Gorenjska, Martin Krpan) s skupno 12.140 BRT, 31 avtopulmanov in kamionov. Ladje so bile nabavljene s sredstvi republike.

Turizem: obnovljeni oziroma preurejeni trije objekti.

Stanovanjsko-komunalna dejavnost: 100 novih stanovanj, kopalnica in pralnica v Kopru, 350 družin na podeželju je dobilo elektriko.

Del nove ceste med Rižano in Črnim kalom

In, končno, beleži dosednji razvoj gospodarstva koprskega okraja tudi stalen porast delovne sile.

Število zaposlenih delavcev in uslužb.

1952	4.418
1953	4.983
1954	5.742
1955 (predvideno)	7.646

Kakor smo videli že na začetku našega članka, je v novem družbenem planu predvideno veliko povečanje proizvodnje v vseh panogah razen v kmetijstvu, ki bo ostalo približno na višini lanskega leta, ker letos ne bodo še prišla do izraza investicijska dela iz lanskih let (primer: Brič bo dal letos svoj prvi skromen začetni pridelek grozdja, na drugi strani pa bodo negativno vplivale na obseg kmetijske proizvodnje v celoti spremembe v strukturi kmečkega prebivalstva, ki so sedaj v teku na obalnem pasu.

Povečanje proizvodnje napram lan-

zirana, približno 3 milijarde 400 milijonov, to je 55 odstotkov več kot lani.

Letošnje investicije imajo to značilnost, da bo mnogo več sredstev kot v prejšnjih letih angažiranih za objekte družbenega standarda, ki bodo zavzeli 41% vseh investicij. Letošnja investicijska sredstva bomo namreč uporabili v industriji za dokončanje objektov, ki smo jih začeli graditi že lani in v prejšnjih letih in za pospešeno graditve tovarne motornih koles (Tomos) v Kopru, poleg manjših objektov industrijskega značaja. V kmetijstvu bomo nadaljevali dela na kmetijskih posestvih, dogradili bomo hladilnico in mlekarne ter povečali mehanizacijo. Začeli bomo graditi višinski vodovod v Portorožu, nižjo gimnazijo v Šmarjeh ter celo vrsto stanovanjskih hiš, zlasti v Kopru.

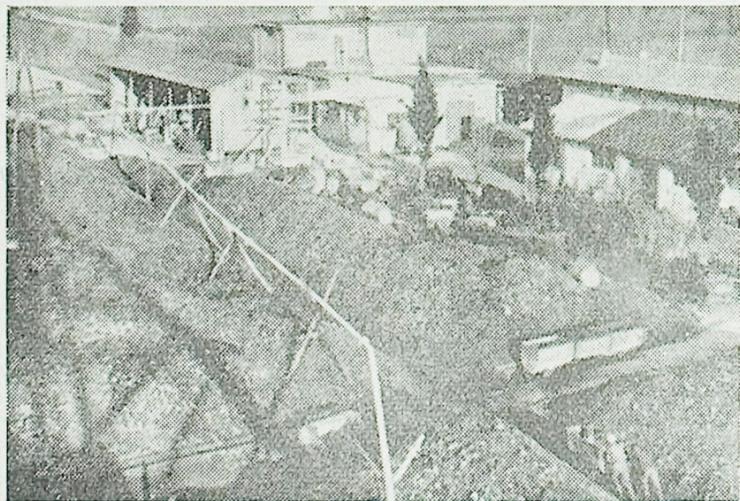
Za stanovanjsko graditve so predvidena sredstva v znesku 720 milijonov dinarjev. Lahko računamo, da bomo s temi sredstvi lahko začeli graditi nad 300 stanovanj ter tako napravili velik korak naprej pri odpravljanju stanovanjske stiske, ki pomeni, če se hočemo tudi tu poslužiti tega izraza, nekakšno ozko grlo našega razvoja na gospodarskem in kulturnem področju, zlasti če upoštevamo, da bo treba zaposliti letos, če hočemo realizirati plan, približno 90 delavcev in nameščencev.

Značilno je tudi, da ustanavljamo letos posebne sklade za napredek gostinstva, komunalne dejavnosti, obrtnišva, ribištva in kmetijstva, ki bodo predvidoma znašali skupno približno 90 milijonov dinarjev.

Sredstva, s katerimi bomo letos razpolagali za investiranje v proizvodnjo in objekte družbenega standarda, so obsežna, večja kot so bila lani ali v prejšnjih letih. Sedaj je odvisno od investorjev, od izvajalcev del od podjetij, ki nabavljajo opremo, kako bomo ta sredstva realizirali. Plan nalaga vsem veliko odgovornost. To ni samo odgovornost napram delovnemu ljudstvu tega okraja, temveč tudi napram vsej državni skupnosti, ki nam je vsa ta leta pomagala z velikimi sredstvi in ki nam letos daje za nadaljnji razvoj gospodarstva in za izgradnjo Kopra kot gospodarskega in kulturnega središča južnega dela Slovenskega Primorja kot dotacijo 1 milijardo, 520 milijonov dinarjev.

Ko je bil predlog družbenega plana dan v diskusijo, sta komisiji obeh zborov Okrajnega ljudskega odbora prešli vrsto protipredlogov, ki pa so se nanašali samo na razporeditev sredstev in na obveznosti posameznih podjetij. Bistvenih protipredlogov ni bilo. Vsa podjetja, organizacije in ustanove so soglašale v tem, da je orientacija plana pravilna in izjavile, da so pripravljene sprejeti naloge, ki jim jih plan nalaga.

To je pokazala tudi diskusija na zasedanju obeh zborov, ki je bilo v soboto. Diskusija je zajela vsa področja gospodarstva. Iz nje se je izkristaliziralo splošno mnenje, da bo treba takoj začeti z intenzivnim delom za realizacijo plana. Zato bo treba takoj uvesti novi plačilni sistem, ki bazira na učinku dela, treba bo čim prej uvesti pravilnike o normah, kar bo povečalo zaslužek delavcev, obenem pa tudi proizvodnjo ter produktivnost dela. Investitorji bodo morali sklepati z dobavitelji in z izvrševalci del stroge pogodbe, v katerih bodo določeni roki dobave, oziroma izvršitve. Takoj bo treba pripraviti investicijske programe. Skratka k izvrševanju plana bo treba pristopiti z vso resnostjo in odgovornostjo. Njegova pravočasna realizacija pa bo naša najlepša proslava desete obletnice osvoboditve.

Prvi premog nakopan v Sečovljah po obnovitvi rudnika

OBČNI ZBOR TRGOVINSKE IN GOSTINSKE ZBORNICE V KOPRU Za dvig strokovnosti gostinskega kadra

Vloga in pomen neke organizacije ocenjujemo po njenih uspehih. Ti uspehi so toliko pomembnejši, če vplivajo na splošno izboljšanje gospodarstva. Na občnem zboru Trgovinske in gostinske zbornice v Kopru smo dobili približen pregled nad trgovsko - gostinsko - turistično dejavnostjo koprškega okraja v preteklem letu. Trgovinska gostinska zbornica je pri tem dala svoj prispevek v okviru splošne gospodarske dejavnosti koprškega okraja. Upravni odbor si je v preteklem letu prizadeval, da bi Trgovinska in gostinska zbornica postala središče, kjer bi se sestajali gospodarstveniki in skupno reševali problematiko našega gospodarstva. V tem prizadevanju je upravni odbor dosegel precejšen napredek, saj je poleg članov upravne odbora sodelovalo v raznih sekcijah in odborih še 51 tovarišev iz raznih podjetij.

V koprskem okraju je turizem važna gospodarska panoga. Lani je naše kraje obiskalo 33.400 turistov. Skupni promet v turizmu je bil 405 milijonov dinarjev. To je v primerjavi s prejšnjimi leti velik porast, vendar pa so pogoji za razširitev turizma še vse širši in večji. Naravne lepote naših krajev, morje, zgodovinske zanimivosti in drugo, ustvarjajo idealne pogoje za to gospodarsko panogo. Predvsem imamo Portorož, ki se lahko razvije v tak turistični kraj, da bo sprejel naenkrat vsaj 2000 gostov. Lani je Trgovinska in gostinska zbornica preko svojega stalnega odbora za gostinstvo in turizem začela izdelovati investicijski program in ga predložila okrajnemu ljudskemu odboru. Tako je OLO lahko dal na razpolago potrebna investicijska sredstva. Da bodo dela, ki bodo opravljena iz teh sredstev, končana še pred začetkom letošnje turistične sezone. Zunanje lice Portoroža se bo precej spremenilo.

Zbornica se zavzema za pospešeno obnavljanje zdravstvenih objektov v Valdoltri. V Ankaranu in v Fiesi bodo uredili camping-prostore. V Ankaranu bo na razpolago za najem 120 stalnih šotorov. Z lastnimi šotori pa bo lahko našlo prostora še okoli 500 ljudi. Camping v Fiesi pa bo imel 250 šotorov. Za vsa ta dela, ki so že v teku, so na razpolago potrebna sredstva.

V Kopru so že izdelani načrti za razširitev hotela »Triglav« v dograditvi novega trakta za 120 postelj. Veliko bi lahko napravili tudi v Izoli, ki ima vse pogoje za razvoj turizma. Nekdanji hoteli in restavracije čakajo na obnovo. Vsaj en hotel bi bilo treba usposobiti za sprejem turistov, ki bi se radi ustavili v tem prijaznem in zelenjati polnem mestecu.

Letos bo treba misliti tudi na vzpostavitev prometa po morju, ki bi povezal naša obalna mesteca. Turisti si želijo lepega izleta po morju med Koprno, Izolo, Piranom in Portorožem pa jim za sedaj ni bilo mogoče ustreči. Če se je promet po suhem tako razvil ne bo ovira, da jim ugodimo tudi z vožnjo po našem morju.

Veliko pozornost je upravni odbor posvečal v preteklem letu strokovnemu izobraževanju kadrov v trgovini in gostinstvu. Kar zadeva vajence v trgovini, je njihovo redno šolanje zagotovljeno. Teh je danes skupno 51. V trgovini na drobno je bilo lani zaposlenih 450 oseb.

Kaže se tudi potreba po preselitvi šole za trgovske vajence, ki je trenutno še v Brežicah, v Izolo. Lani je bilo v tej šoli 30 trgovskih vajencev iz koprškega okraja. Trenutno ni na razpolago primerne poslopja v Kopru, zato naj bi šolo odpri v Izoli, kjer je poslopje, ki odgovarja zahtevam take šole. Tej vajenski šoli bi se v bližnji prihodnosti pridružil še ekonomski tehnikum za vzgojo srednjih kadrov. Potrebo teh občuti ne samo trgovina, temveč tudi gostinstvo, turizem, gospodarske organizacije, obrt, državna uprava itd.

Vsa povojna leta so bili v trgovini zaposleni ljudje, ki niso imeli potrebne izobrazbe. Zbornica je lani v jeseni organizirala za italijanske in slovenske pomočnike dva enoletna tečaja, kjer naj bi priučeni trgovski pomočniki dobili potrebno strokovno znanje, opravili praktični izpit in tako pridobili kvalifikacijo. V talijanski tečaj v Izoli se je vpisalo 25 pomočnikov in prav toliko v slovenski

tečaj v Kopru. Medtem ko je v italijanskem tečaju že v prvem polletju ostalo le še 16 pomočnikov, po počitnicah pa še ti niso več prišli v šolo, so iz slovenskega v Kopru izpadli samo štirje, ostali pa z veliko vnemo nadaljujejo z obiskovanjem tečaja in učenjem.

Precej skrbi je zbornica posvetila vzgoji kadrov v gostinstvu. V gostinstvo šolo v Ljubljani je poslala na enomesečni tečaj tri kandidate, ki naj bi napravili kvalifikacijski izpit natakarijev in kuharjev. Ti bi prišli v pošteve za hotel »Triglav« v Kopru in »Metropol« v Piranu.

V splošnem je Trgovinska in gostinska zbornica zavzela stališče, manj slabih in več dobrih uslužbencev. V naše kraje prihaja vedno več gostov, ki imajo svoje posebne zah-

teve. Stremeti je treba za tem, da bomo tem ljudem postregli hitro in kulturno. Ne sme se več dogajati, da bi tem ljudem ne mogli nuditi rib, če jih zahtevajo, kot se je to dogodilo lani, ali pa da so bili vodje hotelov prisiljeni nabaviti ribe v notranjosti države, ker so bile tu pri morju še enkrat tako drage kot v Ljubljani. Ribiška podjetja naj gledajo, da bodo ribe na razpolago tudi v naših ribarnicah. Če je v kraju najmočnejša veja industrije predelovalna industrija rib in je temu primerno tudi okrajni LO posvetil ribištvo vso skrb, ne bi smelo priti do takih napak. Sekcija za ulov, odkup, predelavo in prodajo rib, ki je bila ustanovljena lani, naj bi poskrbela, da bo trg za svežo porabo ribe bogato založen.

Kako bomo zatirali plevel

Bliža se pomlad in ljubitelji narave že nestrpno pričakujejo čas, ko bodo gledali cvetoče livade. Toda za agronome je pojem lepega v naravi dokaj relativna stvar. Kmetijske strokovnjake namreč tak prizor opozarja na škodo, ki jo dela plevel. Teško je ceniti, vso škodo, ki jo napravi plevel v kmetijstvu. V strokovni literaturi najdemo podatke, da lahko plevel zmanjša donos za 20% ali celo 40%, če se močno razraste. Zgodi se, da morajo kmetje njive preorati, ker drugače ne morejo zatreči plevela. Pa tudi če računamo, da zmanjša plevel donos samo za 10%, je škoda v kmetijstvu velika. Na vsem žitnem polju v naši državi uniči plevel letno kakih 36.250 vagonov žita v pridržni vrednosti 16 milijard. Plevel pa napravljajo škodo tudi na travnikih. V senu gre v zgubo najmanj 28.000 vagonov dragocenih živalskih krmil. Plevel povzroča znatno škodo tudi v zvezi s čiščenjem semen in obdelavo polja. Koliko dela, bi si prihranili kmetje, da ni plevela, saj bi ne bilo treba pletati raznih kultur. Škodi tudi živinorej, ker so med plevelom razne strupene rastline.

Plevel zatirajo povsod. Samo ena dežela je, kjer ga je malone popolnoma zatrla, in sicer Holandska. V ZDA so leta 1952 zatrli plevel približno na dobrih 33 milijonov oralov, v Angliji pa na 3 milijone oralov.

Kako je pa pri nas z zatiranjem plevela? V decembru mesecu je bila konferenca kmetijskih strokovnjakov v Novem Sadu. Med drugim so izdelali tudi okvirene načrte za zatiranje plevela. Zadnje čase se namreč plevel zatira s kemičnimi sredstvi in ne z roko oziroma z ockopavanjem, kot so to delali doslej. Pri nas smo začeli zatirati plevel na sodobni način šele v zadnjem času. Lani smo zaprosili s kemikalijami kakih 10.000 ha. Naše kmetijstvo je dobilo več naj sodobnejših motornih brizgalk in kmetijskih preparatov. Vse kaže, da bomo lahko kmalu uporabljali za zatiranje plevela tudi helikopterje. V Vojvodini so zračunali, da bi pridelali 5000 vagonov pšenice več, če bi zatrli plevel samo na 160.000 katastrskih oralih. Stroški bi znašali približno 20 milijonov, pšenica kolikoli bi jo pridelali več, pa bi bila vredna nad 1 milijardo dinarjev.

Uporaba herbicidov, kemijskih elasti, pa hormoskih preparatov za zatiranje plevela pomeni po mnenju kmetijskih strokovnjakov pravo revolucijo v tej panogi znanosti. Pomen teh preparatov za kmetijstvo primerjamo s pomenom antibiotikov v zdravilstvu. Vrednost herbicidov je temvečja, ker plevel uničijo, medtem ko drugim rastlinam ne škodijo in jim niso nevarni.

Lani smo kupili za naše kmetijstvo 66 ton raznih herbicidov. Za zatiranje plevela ob železniških progah smo jih porabili 10 ton, 45 ton pa v kmetijstvu. Letos bomo porabili v kmetijstvu kakih 150 ton herbicidov. Kmetje se še dalje bolj zanimajo za njihovo uporabo. Stroški za škropljenje s herbicidi znašajo približno 2000 din na hektar, donos pa se poveča za dobrih 4000 din. Zatiranje je dokaj enostavno. Škropimo s škropilnico kot n.p.r. proti krompirjevi plesni.

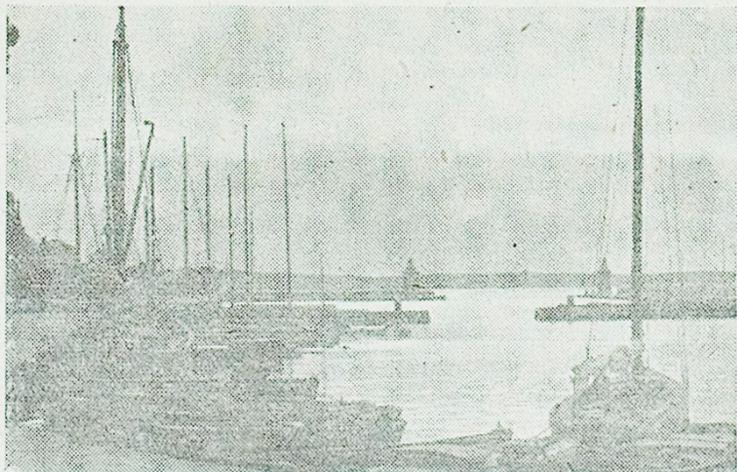
Imamo mnogo vrst teh kemičnih sredstev pod različnimi imeni in sicer »Phenoxilon«, »Agroxon 3« itd. In ko bomo zatirali plevel s temi sredstvi, bo lahko vsakdo dobil podrobna navodila, kako se uporabljajo in kako moramo ravnati z njimi.

Jablanica že obratuje

Graditelji hidrocentrale v Jablanici so v nedeljo proslavili svoj največji uspeh. Spustili so v pogon prva dva agregata. Otvoritev so se udeležili predsednik Zvezne ljudske skupščine Moša Pijade, podpredsednik ljudske skupščine BiH Djuro Pucar, predsednik izvršnega sveta BiH Avdo Humo in mnogi drugi.

Po dopoldanskem zborovanju je tov. Djuro Pucar pretrgal trak na obeh agregatih in tako na simboličen način naznanil pričetek obratovanja hidrocentrale. V znak priznanja za trud in požrtvovalnost pri izgradnji tega giganta je sto graditeljev prejelo odlikovanja od predsednika republike.

Tov. Moša Pijade je v svojem govoru poudaril pomembnost velikega uspeha in med drugim dejal: »Jablanica nas ni prevarila. Priznati morajo celo tisti, ki so dvomili, da lahko zgradimo tako veliko stvar, brez potrebnega znanja in izkušenih strokovnjakov, da je poleg izkušenj in strokovnega znanja še nekaj — to je volja in odločnost ljudi, da to zgradimo.«

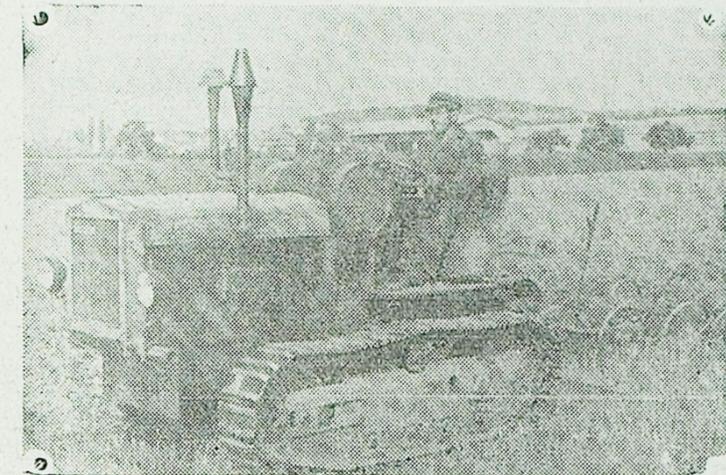

V piranskem pristanišču

Da bo vsa zemlja dobro obrodila

Vinogradniki imajo svoj pregovor, ki pravi, da mora vinograd vsak dan videti senco gospodarja, drugače se hitro posuši. Splošen kmetijski pregovor pa zemlji pripisuje te-le besede: Obdelaj ti mene, ali pa bom jaz tebe. Ne prvega in ne drugega si niso izmislili učenjaki, temveč govori iz obeh stara kmečka modrost. Ta kmečka modrost drži danes v dobi atomske in vodikove bombe prav tako, kot je držala takrat, ko je prvi človek vsejal seme v razrito zemljo. Naši inženirji in kmetijski tehnik, člani Društva inženirjev in tehnikov,

v Izoli je že imenovala ekipo delavcev, ki bodo pomagali pri obrezovanju vinogradov. Tu ne bodo imeli večjih težav, ker imajo sami dva kmetijska strokovnjaka in več praktičnih in izkušenih kmetov, ki gotovo ne bodo odrekli svoje pomoči. Izolski vinogradniki močno izkoriščajo svojo obdelovalno zemljo. Med vrste trt sejejo vmesne kulture, ki krijejo vse stroške obdelovanja vinogradov. Dva člana Društva inženirjev in tehnikov bosta pregledala stanje živinoreje, eden bo kmetom pomagal z nasveti pri pravilnem upo-

Brananje travnika

se zanimajo tudi za to vprašanje in ne držijo križem rok. V torek so o tem in še o drugih vprašanjih razpravljali na daljšem sestanku. V daljši razpravi so ugotovili, da bo treba kmetom v okolici Izole, Koprja in v priključenih krajih v Miljskih hribih nuditi takojšnjo praktično pomoč pri obrezovanju vinogradov. Nekod so kmetijske zadruge skušale rešiti to vprašanje tako, da so neobdelano zemljo prepustili v obdelavo tistim kmetom, ki imajo svoja posestva v bližini neobdelanih zemljišč. Kar zadeva obrezovanje vinogradov, so na tem sestanku ugotovili, da za sedaj še ni prekasno, ker se je pomlad zakasnila, vendar je treba začeti takoj, da se reši trte pred propadom. Da bodo lažje nudili svojo pomoč, so se člani društva obvezali, da bodo po pa jih bodo še ustanovile kmetijske zadruge v krajih, kjer je pomoč strokovnjakov najbolj potrebna. V te komisije bodo pritegnili še tiste napredne vinogradnike in kmetovalce, ki bodo pripravljene posredovati svoje izkušnje in nasvete še nevajenim vinogradnikom. Te komisije bodo takoj začele z delom in odšle na teren. Za nudeno praktično pomoč bodo kmetom, članom teh komisij dali tudi primeren honorar. Delovno področje so razdelili na rajone in tako olajšali delo komisijam. V občinah Koper, Koper-okolica, Izola in Sečoveljske doline večje sestanke vseh kmetov in vinogradnikov in se z njimi pogovorili o najbolj perečih kmetijskih vprašanjih ter napravili potrebne ukrepe. Kmetijska zadruga

rabljanju umetnih gnojil, tretji pa bo pojasneval umno kletarstvo.

Občina Koper-okolica je pred časom organizirala tridnevni praktični tečaj za vinogradništvo, sadjarstvo in vrtnarstvo. Tečaj je obiskovalo precejšnje število kmetov in je bil uspešen. Zadnji teden aprila bodo skušali organizirati še en tak tečaj, kjer naj bi govorili o vsej tekočih delih.

Kmetje Sečoveljske doline zahtevajo pomoč in nasvete strokovnjakov v vprašanju saditve trt na zemljišču, ki so ga pripravili v ravnini. Skrbi jih podtalna voda, ki bi lahko škodovala novim vinogradom. Bodoča piranska komunna bo v Sečoveljski dolini lahko uredila veliko posestvo. Tu bi bilo potrebno že sedaj začeti s sistematično obnovo, da bi ta dolina z najrodovitnejšo zemljo, kjer suša ne more škodovati tako kot v višjih legah, v bližnji prihodnosti začela dajati obilne in dobre pridelke za notranji in zunanji trg.

Kmetijsko posestvo v Ankaranu se bo lahko razvilo v proizvajalca sadnih, trtnih in drugih sadik za vse potrebe okraja. Za to ima najboljše pogoje. Na Debelem rtu pa so začetki velikega državnega posestva. K temu posestvu se bo lahko priključilo zemljišča, ki so ostala brez gospodarja po odhodu delavcev iz Miljskih hribov.

Člani društva so na tem sestanku govorili tudi, kako bi letos še bolj uspešno kot druga leta uredili obveščevanje nevarnosti napadov peronospor.

P. A.

Na kratko

Vodstvo ladjedelnice »Split« je svečano izročilo direktorju Jugoslovanske linijske plovidbe dr. Boži Smodlaku našo največjo in najmodernejšo ladjo »Proleterko«. Ta svečanost je sledila po prvi javni vožnji na progi Split — Vela Luka na otoku Korčuli.

Svečanosti so se udeležili, razen predstavnikov ladjedelnice in Jadranske linijske plovidbe, tudi predsednik Sabora Hrvatske Vicko Krstulović, kontreadmiral Bogdan Pecotić in Stanko Parmač, skupina ljudskih poslancev, kakor tudi številni politični, javni in kulturni delavci iz Dalmacije.

V šibenski tovarni elektrod in železnih litin bodo letos porabili 1300 milijonov dinarjev za gradnjo novih obratov. Novozgrajeni obrati bodo začeli postopoma obratovati. Predvidevajo, da bodo nekateri oddelki obratovali že to pomlad, ves kombinat pa čez dve leti. S tem se bo proizvodnja elektrod dva in polkrat povečala. Tovarna bo večidel izdelovala grafitne elektrode. Ko bo ves kombinat obratoval, bodo izdelovali tudi karbinan feromangan, silikomangan, ferovolfraz, feromolibden in rafiniran feromangan.

»Pobeda«, tovarna kmetijskih strojev v Novem Sadu, je proizvodnjo artiklov razširila in začela izdelovati več novih kmetijskih strojev. Med drugimi bo letos pričela z izdelavo novega žetvenega stroja, ki bo zamenjal 10 žanjic. Gre pravzaprav samo za nekakšen priključek, montiran na kosilni stroj, ki v 24 urah pokosi in poveže v snope žito petih oralov.

Zadnje čase se je nabiranje smole v Dalmaciji znatno povečalo. Leta 1951 so je nabrali 67 ton, lani pa že štirikrat toliko. Gozdna uprava ima od tega zbiranja 40 odstotkov dohodkov. Posvetili bodo še večjo pozornost zbiranju semen črnega bora, katerih doprinos je mnogo večji. V Avstrijo bodo iz Makarske in z Brača izvozili nad 30 vagonov borovih storžev.

V Opatiji se je v nedeljo začela jugoslovansko - madžarska železniška konferenca, ki bo trajala več dni. Proučili bodo pogoje in olajšave za madžarski tranzit čez Reko. Na konferenci naj bi tudi znova vzpostavili tarifno zvezo za promet Madžarska — Reka.

OB REVIJI slovenske in dalmatinske pesmi

V okviru IV. javnega radijskega koncerta smo preteklo soboto poslušali v dvorani koprškega gledališča revijo slovenskih in dalmatinskih narodnih pesmi. Spored so izvajali: skupina Dalmatincev s solisti, Gorenjski instrumentalni kvartet s solistoma sopranistko Dano Filipičevo in tenoristom Francem Korenom.

Zamisel prirediteljev je bila vsekakor dobra, ker je v takšni obliki mogoče nuditi občinstvu kaj pešter in zanimiv spored. Manj dobra pa je bila izbira izvajalcev slovenske narodne pesmi, kar je seveda znatno zmanjšalo estetsko in umetniško vrednost večera. Nihče od poslušalcev ni pričakoval kakega izrednega umetniškega doživljanja, ker to niti ni bil namen prirediteljev. Vendar pa je možno tudi z narodnimi pesmimi ustvariti kvaliteten glasbeni nastop in doseči prijetno vzdušje.

Skupina Dalmatincev je takšno razpoloženje tudi dosegla. S prijetno ubranostjo glasov in z intimno interpretacijo je takoj vzpostavila neposreden kontakt z občinstvom; smiselno razporejene pesmi so ta kontakt stopnjevale in dale celo nemu nastopu začrtano obliko. Morda nekatere priredbe dalmatinskih pesmi niso bile najboljše, morda tudi ne najbolj avtentične, toda iz njih je vendarle dihala pristnost in neposrednost obmorskega koščka zemlje. Z drugo besedo, Dalmatinci so nam na

Sopranistka Dana Filipičeva in tenorist France Koren na turneji z Gorenjskim kvartetom

dokaj lep način prikazali značilnosti svoje pesmi.

Pravi kontrast Dalmatincev je predstavljala slovenska skupina, tako v sporedu, kakor tudi v izvedbi. Ne bom se ustavljal pri posameznih pesmih, naj omenim samo to, da je imel celotni spored v sebi zelo malo slovenskega. Instrumentalni kvartet je sicer po svoji zasedbi nekako odgovarjal gorenjskim oblikam takšnih skupin, nikakor pa ne po izvedbi in sporedu, ki ga prav tako lahko izvajajo kakršnakoli gasilska godba nekje na Tirolskem.

Vsaka narodna pesem ima svoj tipikon — ploč vseh silnic, ki so vplivale na njeno oblikovanje. Težnja dobre harmonizacije ali priredbe je seveda v tem, da skuša tak svojstveni tipikon čim bolj podčrtati in mu na ta način dati polno vrednost. Ne vem sicer, kakšnega

Knjižna akcija podaljšana

Vse založbe so na željo Ljudske prosvete Slovenije pristale na podaljšanje knjižne akcije za en mesec. Akcija bo torej trajala do 30. aprila 1955 in do tedaj bodo imele vse knjižnice pri nakupu knjig popust od 20 do 50%. Tako bodo lahko izkoristile popust tudi tiste ljudske in šolske knjižnice, ki tega doselej niso storile. Vsi napotki za naročanje in seznam knjig, ki so na razpolago, so bili objavljeni v letošnji prvi številki »Ljudske prosvete«.

izvora so bile na sobotni reviji izvedene priredbe, vem pa, da se niti od daleč ni približale slovenskemu duhu narodne pesmi. Večina sporeda je bila uklenjena v stereotipni ritem polke, kakor da Slovenci nimamo ničesar drugega. To bi bilo še odpustljivo tam, kjer ritem ni v opreki z vsebino pesmi, kakor pa ni na mestu pri pesmih resnejšega značaja. Izvedba sama je bila neestetska, groba in hrupna, z neštevilnimi primesmi jaza: glissando pri klarinetu in trombi, vibrato, hromatični postopi pri harmoniki itd., da ne omenjam ostalih neokusnosti, ki sodijo bolj v cirkus, kakor pa na resnejšo prireditev. Brez dvoma je vsak posameznik dorasel svojemu instrumentu, kar je dokazovala tehnična plat izvedbe, vendar bo moral kvartet kot celota nujno spreminiti svoj program, sicer bo zdrknul na stopnjo slabih vaških godcev.

V kolikor IV. javni radijski koncert ni dosegel pričakovane umetniške ravni, je pa dosegel toliko več uspeha v obisku in zanimanju, kajti dvorana koprškega gledališča se ne napolni tako pogosto. In to je tudi uspeh. **Vladimir Lovec**

Zupanova Micka v Komnu

V petek, 25. marca, je gostovala v Komnu igralska skupina prosvetnega društva iz Dutovelj z Linhartovo »Zupanovo Micko«.

Igralsko skupino je spremljal moški pevski zbor, prav tako iz Dutovelj, ki je pred začetkom igre zapel deset pesmi. Zbor je sicer maloštevilen — nastopilo je le štirinajst pevcev — toda pokazal je, da veliko zmore. Ustrašili se niso niti težkih pesmi (Mirnova »Na trg«), ki so jih prav tako zapeli lepo in čisto. Vsekakor je na tem uspehu čestitati pevovodji tov. Širci prav tako kot zboru.

Prej začetkom igre »Zupanova Micka« je povedala režiserka nekaj besed o času, v katerem je »Micka« nastala in o sami igri. Vsi nastopajoči so zelo dobro rešili svoje vloge, posebno Micka — Stanja Ukmarjeva. Motilo je je to, da so igralci govorili preveč tiho. K uspehu igre je pripomogla tudi dobra razsvetljava in lepi kostumi igralcev. —oc

NOVI FILMI

Te dni bomo na naših platnih gledališčih ameriški film SLAVOLOK ZMAGE, ki so ga posneli po znamenem romanu Ericha Marie Remarquea. Roman je svojčas v podlistku objavljala Slovenski poročevalec, pozneje je izšla v slovenskem prevodu tudi knjiga, ki je bralce zelo navdušila. Prav zato so težko pričakovali film Slavolok zmage in so si od njega veliko obetali. Toda pravijo, da je že navadno tako: veliko pričakovanje prinese nemajhno razočaranje. Tudi ime glavni igralcev so obetala veliko: Ingrid Bergman kot Jean Maddou, Charles Boyer kot dr. Ravic, Charles Laughton kot von Haake in Louis Calhern kot Morozov. Toda čeprav so imeli producenti pri tej izbiri kar srečno roko, so zagrešili drugje dve bistveni napaki. To je nepoglobljenost in nepoznavanje razmer v Evropi leta 1938. Zato Američanom ni uspelo ustvariti tistega tipičnega predvojnega vzdušja Pariza in zahodne Evrope, ki je zaradi svoje brezskrbnosti, lahkotnosti in nemoči padla kot zrela jabolka v roke surovim nacistom. Bistveno zgrešen je tudi lik dr. Ravica, ki v interpretaciji Charles Boyerja ni prototip političnega preganjanca in begunca kot produkt nacističnega nasilja, ampak je v prvi vrsti ljubimec. Filmski strokovnjaki v Evropi so mnenja, da bi sugestivno in prepričljivo napisano Remarqueovo delo zaslužilo temeljitejšo in bolj poglobljeno filmsko obdelavo.

Ta teden bomo videli tudi finski film BELA KOŠUTA. Filmsko zgodbo so posneli po istoimenski finski pripovedki. Visoko na finskem severu, skoraj že v polarnih krajih, živi pastirsko ljudstvo — Lapponci. Živijo daleč od cest in od sveta in so tako blizu naravi, da še danes verujejo v duhove in demone. Tako poznajo Lapponci tudi mnogo legend, ki govorijo o teh duhovih in o njihovem poseganju v človeško življenje. Prav tako verujejo Lapponci v čarovnike in so prepričani, da leti vladajo ljudem v imenu duhov. Film Bela Košuta nam govori o takih čarovnicah, ki se je spreminjala v prelepo belo košuto, o njenem rojstvu, življenju, ljubezni in tragičnem koncu. Scenarij po lepi, starodavni finski pesmi, ki o tem pripoveduje, je napisala Mirjam Kuosmanen, ki tudi igra glavno vlogo. Film so posneli na Laponskem,

Gledali bomo sodobno komedijo

Naše sodobno življenje je redko srečujemo v literaturi in še redkeje na gledališkem odru. Čeprav gledališča stremijo za tem, da bi uprizorila čim več del, ki bi bila odraz naše družbene stvarnosti, imajo žal majhno izbiro. Posebno pičila je izbira pri komedijah. Pri Slovencih se je te nevhvaležne naloge lotila pisateljica Mira Miheličeva, katere delo »Zlati oktober« je v letošnji sezoni uprizorilo Metno gledališče v Ljubljani, pri Hrvatih jo obravnava dramatik Ger-

Pozneje mu je sledilo s tega področja še več del, ki so jih uprizorjela razna jugoslovanska gledališča. Tudi po vojni Konfino ni oпусти peresa, ampak se je pogumno lotil sodobnih problemov, ki jih je seveda zopet po svoji stari navadi zabelil svojim humorjem. Iz te dobe je tudi naša komedija »V soboto se poročim«.

Komedijo »V soboto se poročim« je v slovenščino prevedel naš znani režiser Emil Frelih, z režijo pa se nam bo v koprskem gledališču

V sredo 6. aprila 1955 ob 20. uri bo v dvorani Gledališča Slovenskega Primorja v Kopru predstava komedije v treh dejanjih

«Kvadratura kroga»

v izvedbi dijakov VIII. razreda slovenske gimnazije v Kopru. Občinstvo vabljeno

vais (njegovo delo »Za stanovanje gre« so nam lani uprizorili dijaki koprške gimnazije), pri Srbih pa piše komedijo iz sodobnega življenja pisatelj in komediograf, zdravnik Zak Konfino. Konfinovo komedijo »V soboto se poročim« bo nočujo uprizorilo Gledališče Slovenskega Primorja v Kopru.

Dr. Zak Konfino uživa pri svojih rojakih velik ugled kot humorist. Srbi zelo dobro poznajo njegove humoristične knjige in zbadljivke, ki jih objavljata »Ježe« in »Kerempuh«. Kakor smo že omenili, je Zak Konfino po poklicu zdravnik in tako je imel dovolj priložnosti, da je spoznaval ljudi.

Zak Konfino se je rodil leta 1892 v Leskovcu. Bil je sin siromašnih staršev, ki mu niso mogli nuditi sredstev za študij. Zato se je vzdrževal sam, z fizičnim delom in z ilustriranjem. Po končanem študiju je postal občinski zdravnik v svojem rojstnem kraju, leta 1936 pa se je preselil v Beograd, kjer je naprej izvrševal svoj poklic. Pisateljstvo je začel že v zrelih letih. Prej je pisal le strokovne članke s področja svojega poklica, toda tudi, le-te je vselej zabelil s satirično ostjo. Satirične oziroma humoristične so bile tudi njegove prve literarne zgožbe, ki jih je pred vojno objavljala v podlistkih beograjske »Politika«. Prav s temi zgodbinami je pritegnil pozornost literarne sveta. Že pred vojno je izdal nekaj humoresk in humoristični roman ter se začel ukvarjati z dramatikom. V dobo med obema vojnama spada njegov gledališki prvenec.

predstavil Hinko Košak. To bo sicer prva Košakova režija v Kopru, vendar tovariša Košaka primorsko občinstvo prav dobro pozna, ker je bil stalni režiser prejšnjega GSP v Postojni. Hinko Košak je prišel v Postojno takrat, ko je GSP še tipaje iskalo svojo pot, ko je manjkalo vsega razen dobre volje. Prav on je bil prvi režiser, ki je tej dobrji volji zaupal in se je lotil oranjanja ledine. Postavil si je sicer skromni, toda edini realni cilj: internom pedagoško delo z igralci in vzbujanje interesa in volje za resno delo. Ta pot se je prav kmalu izkazala za najboljšo in najbolj plodno: igralci so presenetljivo razvijali in izoblikovali skupno z režiserjem dela, ki se jih še danes spominja primorsko občinstvo z navdušenjem. To so bile predstave Ana Christie, Kovarstvo in ljubezen, Krog s kregom, Naša kri itd. Naši kraji so takrat prvič spoznali resnično umetniško prizadevanje.

Zdaj se nam bo Hinko Košak predstavil z režijo Konfinovo komedijo »V soboto se poročim«. Delo je napisano zelo preprosto in ima nekaj grobo zarisanih tipov in situ. Režiser si je dovolil drzne tuacije, čemer se je bilo treba izogledati. Toda predvsem, da se bo delo le v prid. Vseskozi ga vodi težnja po realistični uprizoritvi in čim manjšem karikiranju, da se ne bi igra spregrla v burko. Izognil se je tudi pretiranemu lokalizmu, ki ga je Niko Matul le rahlo ohranil v sceni, tako da bo delo tudi našema človeku (Nadaljevanje na 11. strani)

ZAPISEK O MALOPOZNANEM PISCU

Nekateri pisatelji niso s svojimi deli prav nič vsiljivi. Niso posebno plodoviti, pa tudi jalovi ne. Leta gredo naprej in njihovo delo se zbira, kopiči, zliiva se v enote, dobiva — v primerjavah drugo z drugim — svoje določene oblike in vrši svojo prvenstveno funkcijo, da nam odkriva življenje in umetnikov obraz.

Eden takih pisateljev je nedvomno Ferdo Kozak. Knjiga »Od vojne do vojne«, ki jo je v januarju izdal DZS z letnico 1954, je bila medvremno zamišljena nekako jubilejno. Kajti Ferdo Kozak se je rodil v Ljubljani 28. oktobra 1894. Leto in je lani praznoval svojo 60. letnico.

Po gimnaziji (1905—1912) je odšel v Pariz, nato se je vrnil in potoval po Dalmaciji, Crni gori, Albaniji, Bosni in Hercegovini, Srbiji in Hrvaški, da je vzpostavil zvezo z člani Mlade Bosne. Za nekaj časa je bil v bančni službi, nato spet potoval po Dalmaciji. Po vrnitvi je urejal »Glas jug« in deloval v nacionalnem gibanju. 1915 je moral k vojakom. Bil je na korški, tirolski in gorški fronti, na pomlad 1918 je maturiral, nato delal pri »Slovenskem narodu«. Od 1919—1922 je v Pragi študiral filozofijo in promoviral iz slovenske literarne zgodovine. 1922/23 se je specializiral v češki literaturi. Leta 1924 je bil sourednik »Narodnega dnevnika«. Nato je nastopil službo bibliotekarja v Beogradu, 1926 pa je bil premeščen v Ljubljano (1927—29) kot knjižničar Narodnega muzeja. Bil je nato suplent na klasični gimnaziji do druge svetovne vojne.

Leto 1941 ga je dobilo med ustanovniki Osvobodilne fronte. Bil je

nato zaprt, konfiniran v Italiji, kapitulacija Italije ga je zatekla v Bariju. Po vojni je postal minister za prosveto in predsednik Ljudske skupščine LRS.

Vzporedno z življenjsko je tekla njegova umetniška pot. Nemajhno začudenje pa se polasti človeka, ki bi rad pregledal njegovo ustvarjanje, a se znajde samo pred 4 knjigami. Res, pisatelj Ferdo Kozak je izdal samo štiri knjige in še te vse po drugi svetovni vojni. »Vido Grantovca«, dramo v štirih dejanjih (izdal DZS 1946), »Profesorja Klepca«, komedijo v štirih dejanjih (DZS 1948), »Članke in zapiske« (DZS 1953) ter »Od vojne do vojne«, novele (DZS 1954). Toda to ni vse, to ni niti polovica njegovega dela, ki je razstreseno po nič koliko letnikih revij in časnikov.

Sodeloval je pri vseh naprednih listih: Ljubljanskem zvonu, Slov. mu. Preporodu, Književnem jugu, Slov. jug. ligi (Praga), Misli (Beograd), Slovenskem narodu, Jutru, Zarji, Slovcem, politiki, Glasu naroda, Domačem prijatelju, Grudi, Narodnem dnevniku, Vremenu, Demokraciji, Jakopičevem Zborniku, Slovenskem zborniku 1942, Domo-vini, Sodobnosti, Novem svetu, Naš, sodobnost in mnogih drugih.

Ob takem imenovanju krizi Ljubljanskega zvona (1933) je stopilo bolj v ospredje njegovo ime. Takrat ga najdemo med ustanovitelji nove neodvisne slovenske revije »Sodobnost« (1933—1941). Revija je pod njegovim uredništvom postala zgled, kakšno bi moralo biti kulturno delovanje naprednega dela slovenske inteligence, in močno pripomogla k razčiščenju idejno-političnega stanja, ki je takrat vladalo.

Med osvobodilno borbo je bil urednik »Slovenskega zbornika 1942«, v katerem se je skupina naprednih kulturnih delavcev izrekla za OF. V Bariju je uredjal list »Domovina«, ki je bilo glasilo vseh prekomorskih brigad. Od leta 1948—1952 je bil urednik vodilne slovenske revije »Novi svet«, od 1953 dalje pa njene naslednice »Naše sodobnosti«.

Na ta način je njegovo sicer tako bogato delo (uredniško, kritično, publicistično, prevodno) danes skorajda nepregledno in nam ne preostane drugega, kakor da se zadovoljimo s 4 knjigami, v katerih imamo zbrano to, kar je najbogatejšega ustvaril.

Njegovo prvo odrsko delo Komedija so uprizorili v Ljubljani že 1912. leta, izšlo pa je v »Zarji«. Med dvema vojnama pa je postavil na oder še dvoje njegovih stvaritev: »Profesorja Klepca«, komedijo, ki se odigrava v ljubljanskem predmestju leta 1936, in »Vido Grantovca«, dramo iz istega okolja in dobe. Z obema je posegel v meščanske in malomeščanske razmere, ki jih je kot rojen Ljubljčan gotovo dobro poznal.

Medtem, ko ga ti dve deli kaže ta samo kot dramatika, nas izbor kritik, članokov in recenzij »Članke in zapiske« pokaže v drugi, rekel bi, pravi luči. Tu vidimo njegovo široko obzorje, silnice, ki so ga gnale, da je ustvaril, in dogodke, ki so ga silili, da je nanje reagiral, reagiral vedno kot mož, ki trdno stoji, zato lahko presoja. Njegovo ime je bilo eno najmočnejših in najvidnejših, ko je sodil slovenske kulturne razmere (kam in kod? Več kritike, Zgrešena polemika), ali pa ko je govoril o lovsne vtsus,oly ikasodi, gm mm

slovenstvu, slovenskem nacionalnem vprašanju (Krasni pozivi, Hej Slovani). Noben večji kulturni dogodek ni šel mimo njegovega peresa, tako je pisal kritike in članke o Cankarju, Zupančiču, Gradniku, Brezini, Svabinskem, Veselu, Jakopiču, Levariju), vse je skušala zajeti in na vse odgovoriti, dati njegovo občutljiva in tenkovestna umetniška duševnost.

V zbirki novel »Od vojne do vojne« je nedvomno izbral najlepše, kar je v prozi ustvaril. Knjiga ima pet razdelkov, od katerih je prvi najboljši in najbolj dočnan. Pisatelj, ki je doživel prvo svetovno vojno v strelskih jarkih, je tu ustvaril močne psihološke pripovedi, tekste, ki jih bomo z vso upravičenostjo uvrstili med najboljše, kar so jih napisali; o prvi svetovni vojni. V drugih poglavjih razmere, predvsem na razlike med razredi in meščanske odnose. V zadnji skupini ima 6 pesmi; v prozi s podobno tematiko vojne ali pa zagrenjenega človeka v brezčudnih letih med obema vojnama. Njihova vsebina je močna in pretresljiva in še danes prevzame:

Kaverne mračne so ti naši domovi, ki jih pretresa množice milijonskih trušč.

Po krivi zaudarja svet, v somračju se ti zdi, da vidiš mrzlih nožev, pušk nabitih blesk.

In mi — mi smo vsi rod izdan . . . (Ob dvajsetletnici 1915—1935)

Dela, ki obravnavajo take globoke prvine iskanja in upodabljanja človeka, kakršne je Ferdo Kozak dokazal s svojimi deli, pa bodo ostala, dokler do ta človek živel.

Marijan Breclj

S PARTIZANI PO NAŠIH KRAJIH

BORBE PRI TOPOLOVCU

Ob veliki nacistični ofenzivi prece dni oktobra 1943 so istrski partizani in terenci doživeli teške dni. Nacistični so s svojimi oklopni enicami preplavili ves koprski in bujski kraj in se valili naprej proti Reki. Takrat je vsa Istra dala teške človeške in materialne žrtve. Vendar to ni zlomilo odpora istrskega ljudstva. Po končani ofenzivi se je organizacija Osvobodilne fronte še bolj okrepila. Na mesta padlih terencev so stopili drugi, mladina pa je zapolnila vrzeli, ki so nastale v vrstah obveščevalne mreže in v partizanskih enotah. Partizani so znova kontrolirali večino ozemlja obeh okrajev. Zapisali smo tri doživljaje istrskih partizanov in aktivistov iz teh dni.

Sonočno mrazilo jutro drugega novembra 1944. Partizani komande mest Koper, Buje in Umag, II. brigade 43. Istrske divizije, bataljona »Alme Vivode« in pomorške grupe komande mesta Koper so zbrani v vaseh Gleml, Skrlčič, Zrnjovec, Topolovec, Hrvoji, Kučubreg in bližnjih zaselek. Ze več časa prej ni bilo nobene večje pomembne borbe s sovražnikom. Zadnje dni pa je bilo v zraku občutili nekako grozečo tišino. Obveščevalci so poizvedovali in vohali na vse strani, da bi zasledili kak premik sovražnika, ki je dobro utujen v obalnih mestih in nekaterih večjih vaseh v notranjosti čakal na ugoden trenutek, da bi iznenada napadel partizane.

Bil je še mrak, ko je komandant komande mesta Koper tovariš Franc Planinc-Frenk poslal dva obveščevalca v patroljo. Ošla sta po gozdu v smeri Kučubrega. Po sredi gozda je kolovoz, ki pelje iz Laborja. Previdno sta se obveščevalca plazila po gozdu proti robu ceste. Nočna rosa in vlaga sta namočili listje, da s šumenjem ni izdajalo njihove navzočnosti.

Ko sta se tako priplazila do roba ceste, je mlajši obveščevalac Joško Sergaš previdno pogledal na cesto in zagledal pred seboj velike okovane skornje SS-ovca. Vzdržal ceste je videl vse črno Nemcev, ki so se obrnjeni v nasprotno smer pripravljali na napad. Obveščevalca sta se umaknila nazaj pod rob ceste in nato odhlieta poročat komandantu.

Nemci, ki so prišli iz treh smeri: ena kolona iz Buj, druga iz Marež in tretja iz Kubeda, so medtem že sklenili obroč okoli partizanov. Obveščevalca nista več našla tovarišev komande mesta na prejšnjem mestu. Po dolgem iskanju sta dobila tovarišev komandanta Frenka, ki ju je takoj poslal na poizvedovanje v drugo smer.

Nemci so okoli osme ure zjutraj že napadli partizane. Ti so sprejeli nenakotno borbo proti tridesetkrat močnejšemu sovražniku. Razvila se je ogorčena borba na življenje in smrt. Z vsa odločnostjo je tolkla po SS-ovcih II. brigada 43. Istrske divizije. Položaj se je večkrat menjal, zdaj so bili obkroženi partizani, zdaj SS-ovci. Skupina dvanaestih partizanov se je prebrla skozi več obročev in se pomikala v smeri vasi Šterna. Na poti je znova naletela na nemško patroljo in jo napadla. Pod dobro merjenimi streli so padli trije sovražniki, štirje pa so zbežali.

Tako so okupatorji razdeljali istrsko hišo

mi puškami. Oslitček, ki ni niti od daleč pričakoval takega sprejema, se je do smrti prestrašil. Poskočil je in se pogljal čez bližnji zid pod cesto. Ker je tam teren precej strm, se je voz preobrnil in se z oslom vred začel valiti v dolino. Jaz sem pri sunku odletel z voza in se precej opraskal in pretresel. Voz je kakih petdeset metrov pod cesto obstal, ker se je potrgala vprega, oslitček pa se je valil še kakih petdeset metrov naprej. Ko je komandant videl, kaj se je zgodilo, je pristopil k meni in mi

Počitek v snegu in megli

Johan Zdravičev

Vsako leto, ko se prične prebujati zemlja iz zimskega počitka, ko pričnejo krožiti njeni sokoci, ko izpuhne iz zemlje prav svojstven dih, ki ga začuti samo oni, ki je z zemljo najtesneje povezan, tedaj se vsako leto spominim Johana Zdravičeva.

Bil je pravi hrst. Občudoval sem njegovo postavo tedaj, ko so njegova usločna ramena po strmih klancu portoval naložen voz. Tedaj se mi je ustvarilo vprašanje: ali sta volička prenamakla voz z mesta, ali je Johan s svojo močjo prenamakal voz in volička? Kar nekaj neprijetnega me je spreletevalo ob sami misli, da bi se znašel ob objemu njegovih mišičastih rok tedaj, kadar bi bil Johan vjen. Saj bi me dobesedno strl. Kadar se je njegova postava počasnih korakov premikala po samotni cesti poti in ko je z rokami mahalo odstopal okrog sebe, tedaj sem se vedno spomnil Nazorjevega Vellega Jože. Prav tak je moral biti tedaj, ko se je pripravil na obratovanje z motovinsko gosposko. Pri vsaj svoji moči pa je bil tudi Johan prav tako ponizen kot Veli Jože.

Natančneje sem ga spoznal v, internaciji. Bilo je nekoga sončnega pomladanskega popoldne. Naglasi so nas bili, da naj na doerušcu pilimo redke šopke trave, ki je bila pričela zeleneti. Postavili smo se bili v vrsto. Posedli smo po tleh in prsti so pričeli pukati poginjajočo travo. Molče smo opravičali to delo, molče kot roboti. Misli nas vseh so bile druge.

Cepel sem poleg Johana. Bil je zelo oslabelel. Večmesечно stradanje je bilo opravilo svoje. Bila ga je sama kost in koža, kar nehote mi je zahajal pogled na Johanoovo koščeno postavo, ki so kar z nekakšno tiho pobegnostjo tipaje božali smaragdno zelena travo, preden so jo izpuknili iz pečene zemlje. Nenadoma pa so njegovi prsti občitali v njegovi notranjosti. Vem samo to, da se je njegov pogled nepremično zadržal v travnati šop. Vem, da je tedaj zahlipal, zadržal kot otrok, ki mukoma zdržuje jok. Vem, da sta mu pripozleli iz oči dve solzi. Saj je hitro globoko sklonil glavo na prsti, solzi pa sta mu kanili na tla.

Ostali tega niso bili opazili. Sam ga pa tedaj nisem hotel močiti v njegovem doživljanju. Sele zvečer, ko smo bili posevali vodeno žlobudro, tedaj sem se mu le približal z zelo

napravo dal piti iz svoje čutare. Nalase sem se delal še bolj slabega kot sem bil v resnici. Vprašal me je, če sem se zelo potolkel in kam sem hotel peljati blago. Odgovoril sem, da imam v Kopru sorodnike in sem jim hotel malo pomagati. »Zakaj pa vozite ponoči«, me je ostro vprašal. »Saj veste, da podnevi ni varno, ker so povsod skriti partizani. Če bi me videli, da peljem v mesto, bi me potem kmalu prišli iskat in kdo ve kaj bi naredili z menoj.« Komandant je nato ukazal vojakom, naj znesejo vreče na cesto, nato voz in nazadnje še oslitčka. Ko je bilo blago znova naloženo in oslitček zaprežen, me je komandant vprašal, če bom lahko sam peljal naprej. »Upam, da bo šlo,« sem odgovoril in se mi prav lepo zahvalil. Ko sem potem pripovedoval partizanom, kaj se je bilo zgodilo, smo se vsi skupaj nasmejali: To pot so tudi Nemci pomagali partizanom.

PRI PRAVE ZA PROSLAVO 10-LETNICE OSVOBODITVE

Spomenik padlim borcem Devetega korpusa na robu Trnovskega gozda

V okviru proslav desetletnice osvoboditve nameravajo postaviti na robu Trnovskega gozda nad Vipavsko dolino velik spomenik padlim borcem Devetega korpusa. Načrta je pripravila komisija za spomenike pri Glavnem odboru Zveze borcev Slovenije, niso pa še dokončno odločili, kaj bo spomenik stl. Prebivalci Predmestja so predlagali, naj bi spomenik postavili v njihovi vasi, prebivalci Otlice, Cola, Crnega vrha in Idrije pa so se odločili za nad 1000 metrov visoki Sinji vrh. Na tem vrhu so se namreč bojevali borec Devetega korpusa odločilne boje leta 1945. Spomenik na Sinjem vrhu pa bi bil vidni po vsej južni Primorski in Istri, zlasti če bo ponoči razsvetljen, kot predvidevajo. Na Sinji vrh je speljana tudi kamionska cesta.

Tudi idrijska organizacija Zveze borcev se pripravlja za postavitev lepega spomenika na vrhu Vojšičev in v spomin na slavne partizanske zmage na tem področju. Hkrati bodo letos v okviru proslav desetletnice osvoboditve odkrili spomni-

opreznim vprašanjem. In tedaj je Johan spregovoril.

»Vam bi bil vse povedal, pa četu-tudi bi me ne bili vprašali! Vi me boste gotovo razumeli. In čeprav bi me ne mogli razumeti, vem, da se mi ne boste posmehovali! Ze nekaj dni je vsa moja notranjost prepolna neke čudne vznemirjenosti, ki včasih popusti, včasih pa je zopet tako silna, da se kar bojim, da me ne razgnala. Zdi se mi, da takšno vznemirjenost občutijo naše ptice seilke v tujini pred povratkom v domači kraj. Saj dušim to vznemirjenost, skušam izbežati se je, toda ne da sel Močnejša, silneja je od moje volje! Danes pa, tedaj, ko sem se s svojimi prsti dotikal onega soka, ki je pričel krožiti v zemlji, danes sem prav začutil, kako je prešel ta sok v vse moje telo in kako se je po njem razlil. Vsega me je pretreslo. Vem! Bil je to sicer tih, toda zame tako glasnik klic mojih nje in senožeti, bil je klic sadočinjaka in činograda, bil je klic zemlje, klic, katerega more slišati samo človek, ki živi z zemljo. Skupno s klicem sem zasluhlil dih prebujene zemlje, oni dih, katerega zapuhujejo novozorane brazde, katerega tapuhujejo mitno težeče plasti zornice nitje tedaj, ko nad njimi stoji zoranje nitje tedaj, ko naj vam to pracin, ko vi gospodski ljudje, tega ne morete razumeti!«

Razumel sem, Johan, tojtoj bol in tojtoj hrepenenje, ki se je bilo zložilo v dve debeli, kot biser čisti solzi —jaz—

Spomenik padlim borcem v Ložu na Notranjskem

PRI PRAVE ZA PROSLAVO 10-LETNICE OSVOBODITVE

sko ploščo Janka Premrla — Vokur in sestavili maketo partizanske bolnice »Pavla«.

Spomenik padlim borcem nameravajo postaviti tudi v Podkrajju pri Colu. Stal bo v bližini mesta, kjer je pokopanih 60 partizanov, in ga bodo začeli graditi, brž ko bo skopnel sneg. Stroški za spomenik bodo znašali okrog 300.000 dinarjev. Nekaj gradstev so zbrali domačin, z izkupički od raznih prireditelj, večje vose pa sta prispevala Zadržno podjetje iz Ljubljane in Lesno in industrijsko podjetje iz Ajdovščine. Spomenik bodo odkrili v začetku maja.

O glavni proslavi v okviru desetletnice osvoboditve na Primorskem, ki bo v Ajdovščini, je razpravljal še dni tudi Izvršni svet Slovenije in Ljubljani. Sklenili so, da bo pelega maja v Ajdovščini slovenska sveta Izvršnega sveta Ljudske skupščine Slovenije, v počastitev desetletnice ustanovitve prve slovenske narodne vlade.

Slikarska razstava v Novi Gorici

V okviru proslav 10. obletnice osvoboditve in v petek 25. marca odprli v prihičnem prostoru OLO v Novi Gorici prvo slikarsko razstavo akademskega slikarja Rafka Nemca.

Razstavo je otvoril ravnatelj gimnazije prof. Margon, ki je tudi povedal nekaj besed z umetnikovega življenja in delu. Slikar Nemec je doma iz Vrtojbe pri Gorici, sin proletarske družine in se je z velikimi materialnimi žrtvami prikopal do beneške akademije. Razstavljal je že v Ljubljani, Benetkah, Postojni in drugod.

Sedanjo razstavo v Novi Gorici je omogočil okrajni svet za prosveto in kulturo. Slikar Rafko Nemec razstavlja 50 olj (krajni, portretov, vedut). Ob otvoritvi je zbralo precej ljudi, predvsem kulturni in prosvetnih delavcev ter predstavnikov oblasti.

IZ NAŠIH MUZEJEV

Koprski muzej čuva v svojih zbirkah kar tri pulene, t. j. lesene čepke, ki so nekdanj krasilj premce koprskih ladij. Poleg tipa Meduze in koprskega konja je najbolj za rimski trimeni imenoval zapustriarja. Bil je podoben repu pitne in je Rimljanom veljal kot bojni znak, katerega so v pomorskih bitkah še posebno srčno branili. »Corymbus« — okras na vrhu premca se je pri rimskih ladjah končaval v obliki spirale ali kroglice, zelo pogosto pa tudi v obliki gosjega vratu, Bizantinske bojni drononi in trgovske karabe iz XII. stol. so imele piramidasto zaključene vrhove krm, okrašene s slikami. Prav posebno bogato pa so okraševali boke, premce in krme svojih ladij gusarski Vikingi. Na bokih prevladuje ornačenje na krmi in premcu pa so namrečene glave domačih živali.

Pri srednjeveških galejah se prične posebno razvijati krma, kjer se nahajata tudi prostor za bogatejšo potnike — »paradisus«. Na krmi in premcu začne rasti etažne konstrukcije akastelje, v XV. stol. pa že nespremenljivi del ladijske konstrukcije. Zelo znane so gubrovne ške karabe, ki so imele že v 1. polovici XV. stol. lepo okrašene krme, na premcu pa je bila pritrjena »zvira« — glava, kake fantastične živali. Dekorativni poudarek pri dubrovniških karabah leži vedno na krmi, medtem ko se dekoracija postopoma ponesostavlja v smeri proti premcu.

»Neredida« skulptura z ladijskega premca iz začetka XIX. stoletja. Muzej v Kopru

Z Miljskih hribov Elerji in Hrvatini v davnih časih

Stari slovenski pregovor pravi: Vsaka vas ima svoj glas. To je ljudska modrost, in danes bomo poslušali tako ljudsko modrost — dveh starih, zemlji in rodu zvestih korenin iz vasi Elerji v Miljskih hriboh — 80-letnega Vaneta Komarja in 82-letnega Vaneta Zdrnca. Oba sta se rodila na zemlji, ki je že dolga stoletja predmet zanimanja diplomatov, politikov, gospodarstvenikov, pravih in nepravih lastnikov. Doba komarja pol stoletja je popolnoma spreminila način življenja, dela, navad in pri mnogih tudi jezika. Bližnja mesta je mlajši rod odtujila zemlji.

Oba Vaneta, ali Ivana, smo dobili pred majhno hišo v Elerjih, ko sta grela na soncu vsaja stara leta. Starejši Vanek, ki je bil v nekdanji Avstriji sodni čenilec in zidarski mojster, nam je dejal: »Ena dobra beseda gre daleč, ena slaba pa še devetkrat dlje.« Povedali smo mu, da ne mislimo raznašati okoli po svetu osebnih vaških zadev, marveč da bi za naše bralce radi napisali nekaj iz preteklosti teh vasi. To je možno pomirilo, da je bil takoj pripravljen začeti s pogovorom. Oba sta prvo pomnila, da bo vse, kar bo sta povedala, sponelo na ustnem izročilu: »Mojemu dedu je pripovedoval pračede, temu pa zopet njegov pračede. Na dan vsega bo torej lahko zaslediti resnico, ki so jo iz roda v rod prenašali na mlajše rodove starejši ljudje.

NASTANEK VASI ELERJI

Prej več sto let v Miljskih hriboh se ni bilo vasi kot so danes. Iz Čičarje in iz Hrvačine so semkaj prihajali pastirji s svojimi čredami. Ustanovitelj vasi Elerji je bil neki ubežnik iz Gorice. Praviil so, da je bil to nek, na smrt obsojeni človek, ki se mu je posrečilo zbežati. Dolgo časa se je sam skrival v samotni na grebenu nad današnjo Skofjico. No, končno mu je postal dolgčas. Poiskal je ženo, zgradil majhno hišico in tako postavil temelje današnji vasi Elerji, ki je dobila ime po njegovem priimku.

V Elerjih, ki štejejo danes 24 hišnih števk, so bili pred 60 in

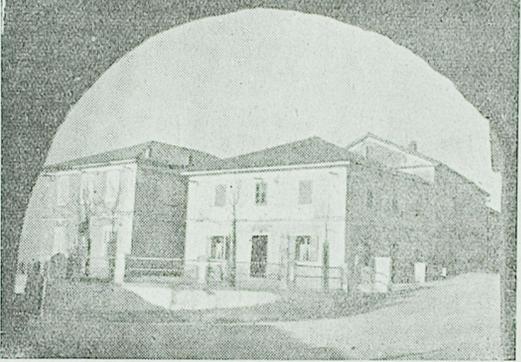
več let vsi moški kamnoseki. Delali so v domačem kamnolomu nedaleč od vasi. Tisti, ki so imeli vprežno živino, pa so namoljnjeno kamene vozili v Milje, odkoder so ga potem s parniki odvažali v Trst. V Trstu so s tem kamenjem zgradili pristanišče, pomole in valtole. Ko so gradili železnico Ljubljana — Jesenice — Trst, so s tem kamenjem obložili 6 km dolg predor z Podbrda v Bohinjsko Bistrico. Tako lahko rečemo, da so kamnoseki iz Elerjev precej pripomogli k razvoju prometne.

Leta 1885 so začeli odhajati prvi delavci na delo v Trst. Takrat je nastal prelom. Kmetje in kamnoseki so se v nekaj desetletjih spremenili v industrijske delavce. kmalu so začeli voditi s sabo še otroke in jih v Trstu uvajati v delo. Tako so ostali za obdelovanje zemlje le še stari ljudje.

Najbolj je tu razširjeno vinograd-

Ta je pozimi prišel s svojo čredo in te hribe in jo pasel zdaj na eni, zdaj na drugi strani hriba. Kraj mu je bil očitno všeč, zato je vprašal lastnike zemljišče v Mitjah, če bi mu prodali eno parcelo. Ti so bili takoj pripravljani, sklenili kspjajo, toda pod pogojem, da zgradi hišo na sončni strani hriba: »Od tu je ne smemo videti, če ne...«

»Prav«, je pristal pastir, »ne boste je videli«, in je zgradil hišo tik pod vrhom na sončni strani. Ta pastir je nato pripeljal še ženo in dva otroka. Otroka sta mu pasla čredo, sam pa je začel čistiti kupljeno zemljišče. Otroka sta vsa hrisa pozabila na čredo, ki je brez nadzorstva zašla tud, na obdelano polje Mitjanov. Ti so se jezili: »Pazila, Čica, nikar ne pasita ovac po njivah, če ne vaju bomo ustrelili. To grozno za otoka povedala obeta, ki je potem sam gnal

Motiv iz Hrvatinov v Miljskih hriboh

ništvo, nato sadjereja, nekaj pašitjo. Lahki, ki so bili takrat vsi oboroženi s puškami, so ga neki dan zares ustrelili.

Ob nekdanjih hiš v Hrvatinih skoro ni več sledu. Sredi vasi pa je še dobro ohranjena vhodna polkrožna hišica s kamnatimi voliml tečaji na notranjih straneh. V te tečajne so vtaknili okrogla lesena drogova. Na teh so se sukala lesena vrata. Prav takšna vdobinja je bila tudi na sredi polkrožnega oboka. Ko so vrata zaprli, so v to vdobljino zatankali močan zapaž, ki je trdno zaprl obe krili vrat.

Čredo na pašo. Da ne bi bil tega dno tudi krompirja. Posebno sončno stran nad Ankaranom in Val. drolta imo zelo ugodne pogoje za trlo in sajenje. Naq Valmarinom je na sotine hektarjev zapuščene zemlje, kjer bi lahko uredili nove vrtnograde in oltjne nasade. Skoda, da taka zemlja leži mirva, ce v nekot govorili, da pridni najde pod vsakim kamnom krompir, bi se našel cekin. Hvalčno delo za razvoj in povečanje vinogradov in oltjnih nasadov bo lahko v nekaj letih opravila kmetijska zadruga Ankaran — Skofjice.

Posledice odhoda mlajših ljudi v Milje in Trst so se kaj kmalu pokazale. Živino, kje je bila pred dobrimi šestdesetimi leti zelo razvita, je začela naglo propadati. V Elerjih je vsaka hiša imela po več krav, večje posestniki tudi par volov. Teh je bilo v vasi osem parov. Danes ni v vasi nobenega volila več. Pri Hrvatinih so redili pred petdeset leti najmanj 70 glav živine, danes je v vasi še nekaj krav. Za seno ni bilo težav, nekateri so imeli travnike na Rižan, in pri Orehu, drugi pa so seno kupovali od nekega veleposesnika v Valdorci. Znal so tudi izkoristiti vsak sop krave, ki je rasla ob jarčkih in cestah.

Leta 1910 so v Elerjih ustanovili pevsko društvo »Slovanski doma« v pevskem društvu so bili pevci iz Elerjev in Korosecev (Sv. Barbara). Prvič je pevski zbor društva nastopil leta 1912 v Gaženju pri Kopru. Leta 1914 je šel na gostovanje k Sv. Ivanu pri Trstu. Oba starerka se še dobro spominjata, da je bil pevski zbor sredi sporeda rekuzin, ker se je prav takrat raznesla vest o atentatu na avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu.

Petje je prvi potoval nek Prlec, m'zar in mlinar, ki je prišel iz Brkinov. Ta ni, znal ne brati in ne pisati. Učila ga je žena, ki je bila bolj izobražena.

PRVI PREBIVALEC HRVATINOV — PASTIR

Nastanek vasi Hrvatini sega za najmanj 540 let nazaj. Prvi prebivalec je bil neki hrvaški pastir.

PRI PROSTOVOLJNEM DELU

(Odlomek iz romana IZGUBLJENA VERA), ki je izšel pri Karnerjevi založbi v Ljubljani)

Ferdo Veselko je bil upokojen profesor klasčnih jezikov.

Prej davnihi leti je otrok bil prišel s kmetov v mesto, bil nekaj časa v zavodu, od koder pa so ga odslovili zavolje nekih stvari, ki zanje ni bil kriv. Ubog študentek se je moral obdržati v mestu, če se ni hotel vrniti domov mnogim v posmeh. Zakaj z materjo sta imela visoke cilje — da bo postal duhovnik. Kasneje se je odtrgal od teh materinih ciljev in se pogljal za posvetnika. S podporo dobrih ljudi ter z instrukcijami je končal gimnazijo in se vpisal na univerzo. Na svojo nesrečo je našel stanovanje pri ženski, ki je imela eno samo hčer — vdovo. Še mladi, vendar od njega sedem let starejši ženski, je malo pred tem umrl mož. Dobrega srca, kakor je bil, je Ferdo moral tolažiti mlado vdovo, ki je počasi pregnala žalost in po enem letu preganjanja žalosti se je med njima razvila ljubezen. Vdova je priklenila Ferda, rase in na hišo. Njena črna obleka in žalost sta lepo žensko napravili, še mičnejšo. V takih razmerah, ko se mu je vdova oddolžila s prostim stanovanjem, s hrano in celo s pomočjo pri obleki, je Ferdo lahko v miru končal študije na univerzi, ter diplomiral in postal profesor. Hotel je dalje študirati in je zavračal leta ostal v Ljubljani. Potem so ga premeščali iz kraja v kraj in je prehodil skoraj vsa slovenska mesta, kjer so bile gimnazije. Ker je bil dober človek, hkrati pa je hotel, da bi djalki zares kaj znali, se je povsod zamerjal gospodi. Utujen in razočaran je dočakal pokoj in se naselil z ženo, ki ga je spremljala po teh poteh in mu povzročala težave, v njeni hišici v predmestju.

Otrok nista imela, da bi mu vsaj ti malo vedrili življenje in bližnji znataj njegove žene. Zakaj ta se je iz istega ideala, kakor si je on predstavljaj ženske in kokos, je posebej predstavljaj svojo ženo, spreminila v nekaj strahnega zanj, kar mu je vse življenje bilo krh. Le njegova brezcimjna potrpežljivost je bila kriva, da je vzdržal vsa ta leta.

Spadaj je v vrsto dobrih terenskih ljudi, ki so bili med borbo neprudni in vsakdanjem delu in zvestobi. Nič velikega ni napravil, ker kaj takega ni bil zmožen, opraviil pa je najbolj zvesto vse, kar so mu rekli, in to s takšno konspirativnostjo, da njegova žena še do tega dne ni vedela, da je sploh bil in kako globoko je bil zapleten v »boljševizem«. Nikdar ji ni pripovedoval o svojem delu. Za starega, osivelega gospoda, ki je umirjeno, dostojansivno hodil po cestah, si nihče ni mislil, da se ukvarja s tako revolucionarno politiko. Povrh je žena tako kričala proti boljševizmu, da je že to odvrčalo sleherni sum od hiše. Prav zaradi nje so mu novi ljudje, ki so prišli do besede na terenu, narpjali v hišo kup ljudi. Z največjo muko je komaj dosegel, da so mu na Rajonu, kjer so ga poznali, vrnil kmeti, ki se je v svojih samevaljnih urah lahko zapri vanj in sanjal.

Na terenu so mu kar naprej nalagali kakšno delo. Klicali so ga v pisarno in je tam opravljal razna zastojnska dela. Hkrati je imel v redu svoj vrtec, tekel na trg, postal je dolgih vrstah — sploh je bil ves dan za posten. Le kdaj pa kdaj si je lahko utrgal skop-u urico za sprehod v Tivolij.

Vse življenje se je tolažil s prividi, da bo nekot lepše in, ko je prišla vojna pa se tako razvijala, je bil prepričan, da bo po vojni prišel čez izpolnitve teh njegovih sanj. Nemesto pomiritve in lagodne brezskrbnosti ter brezdelnosti pa je v vrsti drugih tud, zdaj moral na terenu voditi borbo. Povrh vsega si je spomladal naložil lepo vrsto ur prostovoljnega dela, da ne bi zaostajal za drugimi, ki so hodili na Pšato okopavat na nekakšne ekonomije, gradili ceste, hiše in v načrtih imeli vrsto parkov, zavetišč, igrišč in podobnih stvari. Vse to delo je sponelo na teh starih drobni predmestnih ljudih, ki so zgodaj vstajali, če ob treh ležli na kanal ali kamor že kot pobojni romarji v cerkev ali na bojni pot. Po vrhovih so jim pelj kosi in ščinkavci, nad poljem pa so jih pozdravljali skrijane in vzhajajoče sonce.

V tej množici pobožnih romarjev dela in zanosa, neutrudnosti in darovanja je bil Ferdo Veselko. Na kanalu so mladi ljudje sprva zbijali šale na njegov račun. »Hej, tovariš, ne me ne steguj jezika!« »Kar v jarek! Zgoraj bodo zaenkrt babnice. Moški pa bomo kopali in metali ven kamenja.« Tako rekoče so ga prisilili medse, kje, pa jim je bil bolj v napoto kot v prid. Zaradi tega je moral marsikatero prešlati.

Tedaj se je zgodilo, da je Valerja obstala na nasipu, videla Ferda Veselka, ki ga pa ni poznala, in je slišala veselo na njegov račun. Razjezila se je, rekoč onim spodaj: »Vas ni sram tam spodaj? Se boste zdaj norčevali iz nas starejših? Je to socializem?«

»Kaj pa želite, tovarišice?« je nekdo zapel segavo. »Je iz vaše brigade?« Valerija je pogrelo. Vendar je zadržano odvrnila: »Iz katerekoli. Za tebe vem, da v moji nisi«. Tudi te ne maram. Rajši kopaj in ne steguj jezika!« »Sile me razganjajo, ma ne vidite?« »Ali je to vas fanti?« je zbadal drugi. »Kaj t, mara.« se je obregnila. »Mlečnozobca, kot si ti, že ne bi marala.«

»O, botra!« je vzkljnil fant Veselo. »Ne vem, kako bi bilo, če bi potrkal na okence, razen če je srce že popolnoma ogtušelo.« Veselko se je medtem skobacaj iz jame in kakor omotičen obstal bliž Valerji. Oziral se je po ljudeh. Ni vedel, ali naj se smeji, ali naj bo žalosten. Ne, užaljen ne bil. Ta prešernost ljudi ni bila žalostna. Tedaj se je Valerija obrnila k njemu. Ker sta stala skupaj, in mu rekla: »Prav treba je, da si daste nekavovod od takihle...« Ni našla pravega izraza in ni povedala do kraja. »Sedite tu na gramoz in si oddahnite. Naj je delajo, saj so močni.« P.A. (Nadaljevanje na 11. strani)

RAZPISALI SO NATEČAJ za otroško garderobo

Društvo prijateljev mladine v Sloveniji skupno z Zavodom za napredek gospodinjstva je razpisalo javni nagradni natečaj za izdelavo osnutkov in modelov za sodobna oblačila in obutev, ki bi bila najbolj primerna za naše otroke, od dojenčka do končanega štiriinajstega leta starosti. Pri tem je treba upoštevati obleko in obutev primerno za dom, za igro, telovadbo in šport in seveda tudi za šolo. Kaj je namen tega razpisa in kaj si obetajo od njega prireditelji?

Konfekcija, s katero so doslej razpolagale naše trgovine, je bila ne samo skromna, ampak tudi neprimerna potrebam današnjega časa. Blago, iz katerega je izdelana, je navadno slabše kakovosti in se kmalu uniči. To velja posebno za obutev. Raziskovanja so potrdila, da je usnje za otroške čevlje sorazmerno slabše kakovosti kot pri obutvi odraslih. Kdor ima otroke, dobro ve, da potrebuje prav otrok trpežno in kvalitetno obutev.

Prireditelji javnega natečaja si obetajo, da bo odziv, če že ne številen, pa vsaj kvaliteten. Najprimernejše modele bodo odkupili in jih dali na razpolago enemu ali več obrtnim konfekcijskim podjetjem. Pri tem bodo upoštevali praktičnost oblačila, ki naj bo, če je le mogoče, takšno, da se otrok obleče brez pomoči; barve naj bodo vzpodbudne.

Pri tem mislijo seveda tudi na ceno, ki naj bo primerna, dostopna vsem delovnim ljudem. V ta namen naj bi šivalnice dobavljala blago naravnost iz tovarne, in sicer tudi tako z lepimi napakami in ostanke, kar bi že samo po sebi vplivalo na znižanje stroškov. Na to znižanje proizvodnih stroškov konfekcije naj bi šivalnice vplivale tudi z racionalnim postopkom in drugim merami.

Prav te šivalnice naj bi izdelovale tudi oblačila iz prinesenega blaga in predelavale že rabljena oblačila. Znan je dejstvo, da propade veliko dobrega blaga pri naših starih oblekah ali pri takih, ki jih je otrok prerasel, krojači in šivilje pa zelo nerade jemljejo tako delo v roke, ker zapravijo z njim preveč časa. Tudi ti ukrepi, ki jih bo še razsvetlila praksa, bodo pripomogli do primernejših, trpežnejših in tudi cenejših oblačil za naše otroke.

Prireditelji se zavedajo, da bodo take šivalnice sprva naletele na razne težave, kajti marsikaj bo treba preurediti in nabaviti veliko novega. Če bo šivalnica vse te stro-

ške preložila na rame odjemalcev, seveda ne bo dosegla plemenite. Zato bodo morale vsaj v začetku pomagati razne gospodarske organizacije, nakazati jim bo treba primerne dotacije in mogoče jih tudi oprostiti nekaterih dajatev. Toda vse to se bo kmalu obrestovalo, kajti ta pocenitev bo pomenila dejansko prispevek k izboljšanju ravni našega delovnega človeka. Organizatorji zato priporočajo, naj bi bile take šivalnice v vseh važnejših središčih naše republike.

Po zaključku natečaja, ki so ga razpisali, bo javna revija. Ob tej priložnosti bodo lahko dobile matere vsa potrebna in zaželena navodila in pojasnila k posameznim modelom. Tako tudi upajo, da bodo matere s praktičnimi nasveti iz svojih izkušenj dopolnile izbiro, ki nikoli ne more biti dovolj velika. Zelijo tudi, naj bi tako sodelovanje mater prišlo čimprej v stalno prakso. S svojim sodelovanjem bodo postale matere pobudna sila, ki ne bo dopuščala okostenelosti, saj bodo sproti opozarjale na morebitne napake in vračanje na staro. Organizatorji tudi pravijo, da bodo le tako uspešno rešili postavljeno nalogo v korist našim najmlajšim.

Pri oprijemem plašču se vedno bolj uveljavlja pas. Na sliki vidite plašč, ki ga krasí poseben vložek na sedlih, velik ovrtnik in široka rokava

Kako preprečujejo jetiko med otroki

Če ugotovijo jetiko pri kakem odraslem človeku pri kontrolnih zdravstvenih pregledih, predstavniki ustanov za javno zdravstvo takoj poskušajo, da vse bolnike družinske člane, posebno otroke, takoj cepijo s preizkusnim cepivom in da se z rentgenskim pregledom preprečijo, če se morda tudi oni niso nalezli bolezni.

Medtem ko so otroci do treh let zelo sprejemljivi za jetiko, otroci od 3 do 12 let ne obolijo tako pogosto in če tudi je njihovo obolenje navadno lažjega značaja. Zdravstveni strokovnjaki so tudi mnenja, da se take primarne jetične infekcije lahko zdravijo doma in predstavniki javne zdravstvene službe poučijo starše, kako morajo skrbeti za bolnega otroka in jim prikažejo, kako važna sta pravilna prehrana in ležanje.

Otroka navadno ne pošljejo v bolnišnico, razen če gre za sekundarno infekcijo ali pa za kake druge okoliščine, ki ovirajo zdravljenje doma.

Do pred nekaj leti so se mnogi ameriški otroci, stari manj kot pet let, okužili z govejo jetiko, ki se pri otrocih vnezdi v kosti in sklepe ter povzroča, da se otrokom krivi hrbtnica, ali pa da postanejo kako drugače pohabljeni. Mleko jetičnih krav — take krave imajo navadno stalen kašelj in naglo izgubljajo težo — je nevarno za vse, posebno pa seveda za otroke. V ZDA je bilo veliko takih obolelih živali in za to je ameriško poljedelško ministrstvo uvedlo preglede goveje živine in pa pester zacijo mleka, pri katerem uničijo bacile jetike. Pri teh pregledih so ugotovili, da ima približno ena žival na vsakih 20 jetiko in da je to nevarno leglo bolezni za ljudi.

Ke, jetike pri govedu ni mogoče zdraviti, so državni organi poskrbeli, da so bolne krave zaklani. Uspeh teh prizadevanj je bil, da so govejo jetiko, ki je terjala med otroki toliko žrtev, skoraj popolnoma zatrli.

Med letom 1908 in 1924 pa sta dva Francoza iznašla tako imenovano BCG cepivo, ki sta ga izdelala iz bacilov goveje jetike. Toda šele leta 1950 so prav v ZDA začeli priporočati vsem tistim, ki so dovzetni za okužitev, cepljenje s cepivom BCG. Ugotovili so, da cepivo ne povzroča nevarnih posledic, vendar pa si niso bili edini pri tem, do kake stopnje cepivo imunizira človeka. Zato so njegovo uporabo omejili samo na tiste ljudi, ki so zelo izpostavljeni okužitvi, na tiste, ki žive v neposrednem stiku z jetičnimi bolniki.

V mnogih državah, kjer je bila jetika zelo razširjena, so izkušnje pokazale, da cepljenje z BCG precej imunizira ljudi, ki jetike še niso nalezli. Pri ljudeh, ki že imajo to bolezen, pa je cepivo neučinkovito.

Ljudem, ki imajo kroničen kašelj, katar ali naduho ali pa so stalno hripavi, starši ne bi smeli dati v varstvo svojih otrok, dokler prizadeti na podlagi rentgenskega pregleda ne dokažejo, da ne bolujejo na jetiki.

Protituberkulozna zveza priporoča, da bi morali v vseh šolah uesti pouk o borbi proti jetiki. Vsakega otroka bi morali ob vstopu v šolo poskusno cepiti in od 15. leta dalje bi morali redni letni zdravniški pregled dopolnjevati tudi pregled prsnega koša z rentgenskimi žarki. V ta namen so tudi redne fluorografske akcije in treba je le, da se jim vsi državljani vestno in disciplinirano odzovejo.

TUDI TO JE USPEŠNA OBLIKA PREOBRAZBE NAŠE VASI

V Bukovju je bil gospodinjski tečaj

Gospodinjski tečaj v Bukovju je obiskovalo 27 žena in deklet iz Bukovja, Predjame, Gorenj in Belskega. To je bil prvi tečaj te vrste. Tečajnice so se učile o sodobni pripravi prehrane, o stanovanjski kulturi, poslušale so predavanja iz higijene, zdravstva itd. Strokovnjaki iz OZKZ so predavali o vrtnarstvu in perutinarstvu, učiteljica pa je poučevala predmete splošne izobrazbe, slovenščino, računstvo itd. Dekleta so ustanovile tudi svojo folklorno skupino, ki jo je vodil učitelj Tone Avsec iz Postojne. V tej skupini je sodelovalo 16 deklet in 8 fantov.

Gospodinjski tečaj v Bukovju je organizirala tov. Ivanka Sterletova iz Markovca, ki je do sedaj uspešno vodila že tri podobne tečaje v drugih krajih. V Bukovju ji je pri tem pomagala Polonca Požarjeva, finančno pa jo je podprla OZKZ, Kmetijska zadruga Bukovje, žaga na Belskem ter občinski ljudski odbor v Postojni.

Za zaključek so tečajnice priredile zelo uspešno prireditev, ki so jo morale tudi ponoviti, kajti dvorana ni mogla sprejeti naenkrat vseh tistih, ki so si jo želeli ogledati. Tečajnice so priredile tudi večerjo, pri kateri so pokazale svojo spretnost v kuhanju in serviranju. Pripravile so še lepo in bogato razstavo.

Ta tečaj, prireditve in vse, kar je bilo še s tem v zvezi, so nam pokazale, da so ljudje željni znanja in zdrave zabave. Ljudje so izrazili tudi željo, da bi radi imeli poleg moškega še mešani in ženski zbor, radi bi tudi igrali in obdržali folklorno skupino. Toda za vse to kulturno-prosvetno udejstvovanje nimajo društva, ki bi te težnje povezovala in uresničilo, pa tudi ne

primernih prostorov. Kljub vsem svojim hvalevrednim željam, žal nimajo v Bukovju drugega prostora, kjer bi prebili in izkoristili svoj prosti čas, kot gostilno. Zato trdno upajo, da bodo letos je začeli z gradnjo obljubljenega kulturnega doma. V Postojni so pokazali za njihove želje in potrebe razumevanje in zdaj morajo v Bukovju le izbrati prostor in začeti s pripravljalnimi deli. L. S.

Tudi žene in mladina na Tolminskem ne počivajo

Ze pozimi leta 1953/54 so v Tolminu organizirali čipkarski tečaj, ki je dokazal, da se žene in mladina zelo zanimajo za ročno delo. Letos je sicer kazalo, da ne bo mogoče nadaljevati s tečajem, poročevalnosti tov. Primožičeve pa se imajo zahvaliti, da vendar nismo razočarali tistih, ki so ga težko pričakovali.

Danes obiskuje tečaj 80 žena in deket, od pionirk do starejših žensk. Marljivost, ki jo kažejo tečajnice, je naravnost presenetljiva, zato pa tudi ne manjka uspehov. Ze sedanji izdelki tečajnic nam dokazujejo, da ne zaostajajo veliko za izurjenimi čipkaricami.

Poleg čipkarskega pa imamo tudi gospodinjski tečaj, ki ga obiskuje nad 20 tovarišic, ki se poleg kuhanja učijo tudi ročnih del.

Izkušnje nam kažejo, da bi bilo v Tolminu treba ustanoviti gospodinjstvo šolo, kjer bi pridobile naše žene tudi splošno izobrazbo poleg strokovnega znanja in pa praktični pouk v ročnih delih, za katera se tako zelo zanimajo. Tako usposobljene bi lahko svojim družinam tudi gnotno pomagale in bi s svojo ekonomsko neodvisnostjo podkrepile uzakonjeno enakopravnost. P. V.

Naša kuhinja

ITALIJANSKA ENOLONČNICA

1/2 kg telečjega mesa, maščoba, na kateri ga opečemo, 20 dkg riža, 1 dkg suhih gob, 1/4 kg suhega graha, 5 dkg masti, 5 dkg trdega sira.

Meso zrežemo na manjše kose in ga spečemo. Medtem prepražimo na masti riž. Ko postane steklen, ga zalijemo z vodo, v kateri smo skoraj skuhalih grah. Primešamo mu še prepražene gobe, ki smo jih prej nekoliko časa namakali v majhni količini vode. Vse skupaj solimo, nato dobro pokrijemo in dušimo, da se riž zmeha. Riž z dodatki natlačimo v posodo, ki smo jo prej oblili z mrzlo vodo, in ga zavrremo na velik krožnik. Obložimo ga s pečenim mesom, povrhu

pa oblijemo z maščobo, ki nam je ostala od pečenja. Vse skupaj potresemo z naribanim sirom in serviramo. Če ponudimo k tej enolončnici še solato, imamo izdatno kosilo.

KAKO LUPIMO MANDELJNE IN LEŠNIKE

Mandeljne operemo in polijemo s krompom, v katerem naj bodo nekaj minut. Ko se kožica lepo lušči, vodo odlijemo, mandeljne na cedilu dobro odcedimo, olupimo in denemo sušiti na bel papir. Če jih pustimo v vodi predolgo, izgubi mandelj na okusu.

Lešnike pa streseno na pločevnasto ali telečje meso, ki ga posolimo in postavimo v vročo pečico, kjer naj bodo tako dolgo, da začne pokati zunanja rjava kožica. Potem kožico otaremo z lešnikov s čisto krpo.

Dva recepta za kuhanje v »Ekonomu«

MESO S KROMPIRJEM

V loncu na zvišan tlak razopimo 1 do 2 žlici masti in denemo nad njo plast krompirja. Na krompir potresemo na drobno zrezano čebulo s seseklanim peteršiljem in sesekljano zeleno. Na to naložimo na koščke narezano svinjsko ali telečje meso, ki ga posolimo in po želji popramo, nato ga pokrijemo še z eno plastjo krompirja in vse skupaj polijemo z 1/8 kostne juhe ali vode. Pod pritiskom kuhamo 15 do 20 minut.

SIROVI CMOKI

1/2 kg moke, 10 dkg sirčka, 1 jajce, po potrebi malo smetane ali mleka, sol.

Iz moke, sirčka, soli in enega jajca ugnememo testo, če je pregošto mu pridamo še malo mleka ali smetane. Iz testa izoblikujemo z žlico cmoke in jih denemo v vreč slan krop. Pod pritiskom kuhamo cmoke 7 do 10 minut. Kuhane zabelimo z drobtinam, ki smo jih prej prepražili na masti ali na kaki drugi maščobi.

Predpasnik iz črtastega zefirja. Potrebujete 2,25 m blaga 80 cm širine

„Ekonom“ lonec na zvišan tlak

Tovarna emajlirane posode v Celju je začela s produkcijo loncev na zvišan tlak. Tak lonec je imenovala tovarna »ekonom«. Z njim si bodo gospodinjje občutno skrajšale čas kuhanja. Tovarna jih izdeluje v dveh velikostih, in sicer po 5 in 7 l. Lонец, pokrov in vložene posode so iz vlečene aluminijeve pločevine. Stena lonca je debela 4 mm, pokrova 3 mm in vložnih posod 1 mm. Kakovost aluminijeve pločevine ustreza higiensko zaščitnim predpisom in je notranja površina posode zavaraná z oksidno prevleko proti vplivom lužin in kislín. Na zunanjo površino lonca in pokrov svetlo polirana.

Lонец pokrívamo s pokrovom po načinu bajonetne zveze. Rob lonca in plošča pokrova je narezana na šest zob in na prav toliko vdolbin. Pokrov se povezne na lонец tako, da pride zobec na vdolbino. V tem primeru se ročaj stiskajo. V drugi fazi zavrtimo ročaj pokrova tako, da stoji točno nad ročajem lonca. V tem primeru se namesti zob pokrova pod zob lonca, tako da brez premika pokrov ne moremo odstraniti. Poleg te zapore omogoča neprodušno tesnitev lonca še tesnilna guma. Po končanem kuhanju počakamo, da se pokrov ohladi, ali pa ga ohladimo sami z mokro krpo ali curkom mr-

zle vode, nato potegnemo ročaj na levo in dvignemo pokrov.

Pri pomivanju posode snamemo gumo s pokrova in jo posebej očistimo. Če tesnilna guma preperi ali zgubi svojo tesnilno prožnost, jo moramo zamenjati z novo, ki bo v prodaji kot poseben del.

Za varnost pri kuhanju z lonom na zvišan tlak je poskrbljeno z varnostnim ventilom ali varnostnim čepom. Delovanje varnostnega ventila je prilagojeno zvišanemu tlaku (1 atmosfera nadtlaka). Ventil je izdelan iz nerjavčnega jekla.

V primeru, da se iz kakršnegakoli vzroka (slabega čiščenja) zamaši odprtina v ventilu ter bi zaradi naraščajočega tlaka obstajala nevarnost eksplozije lonca, je v pokrov vstavljen še varnostni čep iz pasterizirane gume. Ta čep izpade iz pokrova, če se zviša tlak na 1 1/2 atmosfere.

Nastavka ročajev sta iz aluminijeve brizgane litine in kovčena na lонец. Ročaja sta iz bakelita. Vsak lонец ima po dve vložni posodi.

Ti posodi dvignemo iz lonca s kljukami iz aluminijaste pločevine, ki jih vtaknemo v odprtini na posodah. Vložne posode rabimo takrat, kadar hočemo skuhati istočasno več jedi hkrati kot n. pr. meso in sočivje. Juhe in enolončnice kuhamo v loncu brez vložnih posod.

Dopolnilna šola za otroke padlih borcev v Starem trgu pri Rakeku

Ze drugo leto deluje v Starem trgu pri Rakeku dopolnilna šola za otroke padlih borcev, ki zaradi vojne ali drugih objektivnih razlogov niso imeli primerne šolske izobrazbe, da bi se lahko vpisali v šole za učence v gospodarstvu in izučili raznih poklicev. Lanska bilanca dela te šole je vsekakor zadovoljiva. Od 28 fantov in deklet dva nista izdelala. Večina gojencev se danes učijo obrti. Med njimi so tudi štiri dekleta, ki v šiviljski šoli, v Ilirski Bistrici z odličnim uspehom izdelujejo, ker so si v dopolnilni šoli pridobile tolikšno osnovno znanje, da jim tudi precej obsežna in zahtevna snov v omenjeni šoli ne dela prevelikih preglavic. Lepo napredujejo tudi drugi gojenci, ki so jih izbrali različne poklice in se jih zdaj z veseljem učijo.

Če pa pogledamo letošnje polletne učne uspehe v dopolnilni šoli v Starem trgu, vidimo, da so precej slabši od lanskih. Kje je vzrok? Predvsem je kriva slaba predizobrazba otrok. Nekaj jih je med njimi, ki le površno obvladajo osnovne računstva in drugih predmetov. Razumljivo je, da uspehi kljub nesebičnemu prizadevanju vodstva šole in pedagoškega kadra, ne morejo biti pri takih pogojih kaj prida. Nadalje nosijo precej krivde tudi skrbniki, ki so v mnogih primerih popolnoma zanemarjali vzgojo teh otrok. Med letošnjimi gojenci so tudi taki, ki so bili prepuščeni sami sebi in že v nevarnosti, da padejo v kriminal. Toda vodstvo šole si prizadeva, da vzgoji iz vseh dobre in poštene državljanke, mladince, ki si bodo v dopolnilni šoli pridobili osnovno znanje za vstop v obrt ali industrijo, ter tako prišli do poštenega kosa kruha. To pa je za vodstvo sila

težka in odgovorna naloga, saj je v pičem letu težko popraviti slabost večletne pomanjkljive vzgoje. Morda tu ne bi bil odveč predlog, naj bi dopolnilna šola trajala dve šolski leti, namesto samo eno. Tedaj bi imelo vodstvo šole mnogo več priložnosti slabo ali pomanjkljivo vzgojene otroke tudi v tem pogledu mnogo bolje pripraviti za poznejše samostojno življenje. Vsekakor pa bi priporočil množičnim organizacijam, ki omogočajo otrokom padlih borcev to dopolnilno šolanje v Starem trgu, naj bi postavil v šoli odločnega, energičnega vzgojitelja, ker upravnica šole in sedanji prefekt, ki ima pod nadzorstvom še nad 30 drugih otrok padlih borcev v redni gimnaziji, sama nikakor ne zmoreta obvladati tudi tiste, ki prazadevajo največ preglavic in kvarno vplivajo tudi na vedenje in učenje ostalih, sicer dobro vzgojenih otrok. Ta kritika je vsekakor dobronamerna, ker gre tu predvsem za to, da omogočimo otrokom, da živijo tako, da bodo v vsakem pogledu dostojni svojih staršev, ki so izkravavili za svobodo in socialistično družbo.

Izven rednega pouka se otroci kaj radi zbirajo v prostem času v raznih kroških, kakor dramatskem, šahovskem in recitacijskem. Radi čitajo, saj imajo za to v okviru gimnazije dovolj priložnosti in možnosti, z velikim veseljem pa sodelujejo v Ljudski tehniki, posebno v fotoamaterskem krožku. Veseli jih nadalje tudi telovadba, ki jo vneto gojijo v okviru tamkajšnjega TVD »Partizana«, zapozneli letošnji sneg pa so tudi s pridom izrabili, čeprav jim pomanjkanje smučni in druge zimskošportne opreme občutno ovira pri gojitvi tega zdravega športa. Tako se vsestransko vzga-

jajo. Upamo, da bomo kljub težavam tudi letos lahko zapisali ob koncu šolskega leta, da je dopolnilna šola v Starem trgu pri Rakeku dosegla uspeh in s svoje strani dala dostojen delež za lepšo bodočnost otrok padlih borcev, za katere je danes dolžna skrbeti vsa naša socialistična skupnost.

—J—C—

Občni zbor kmetijske zadruge v Izoli

Pred kratkim so imeli člani kmetijske zadruge svoj redni letni občni zbor. Sprejeli so razne sklepe za nadaljnje izboljšanje gospodarstva in izvolili nov upravni odbor.

Med drugim so v razpravi na poročilo upravnega in nadzornega odbora člani zadruge povedali, da mlatlilnica, ki jo je zadruga nabavila lani, ne krije niti stroškov goriva, ki ga porabi traktor za pogon pri mlačvi. Tudi novi traktor ni pravilno izkoriščen in to v času, ko bi ga člani

najbolj potrebovali za obdelavo zemljišč. V zadnjem času je zadruga naredila analizo zemljišč in to samo v bližnji okolici Izole. To bi bilo potrebno narediti tudi v višjih predelih. Prizadeti člani so menili, naj bi nov odbor poskrbel za pregled in analizo zemljišč tudi v njihovih krajih. Z nabavo nove stiskalnice za olje je odpravljeno zgubljanje olja. Do sedaj je ostalo v tropinah kar do 25 odstotkov olja.

V razpravi so se pomenili tudi o načinu obiranja sadja in pobiranja zelenjave, namenjene za izvoz. Ker je Trst po sporazumu pripadel Italiji, bo treba, kot smo to že delali tudi prej, te pridelke izvažati predvsem v severne države, v Avstrijo, Švico in zadnje čase tudi v Zahodno Nemčijo. Do sedaj smo letno izvozili v Trst za trikrat manjšo vrednost sadja kot zelenjave. Znano je, da ima Istra pogoje za pridelovanje najboljšega namiznega sadja. Vzrok tako majhnemu izvozu je nepravilno obiranje sadja, kar je vplivalo, da je prišlo na trg že pokvarjeno. Češnje je treba obirati pri 75 odstotni zrelosti, če hočemo, da bodo prišle na trg v zadnji fazi zorenja.

Severna tržišča povprašujejo po zgodnjem krompirju in paradižniku. V bodoče bo potrebno, da bodo člani dobro sortirali pridelke, da bomo zanje pridobili še več odjemalcev. Velika večina kmetov koprškega okraja se ukvarja z vinogradništvom, kar je trenutno njihov glavni vir dohodkov. Pri tem pa pozabljajo na oljčne in nasade jagod. Prav bi bilo, če bi se bolj oprijeli saditve jagod, po katerih je v inozemstvu vedno veliko povpraševanje (samo Anglija jih uvozi 10 milijonov ton letno). Zemlja in podnebje je pri nas kot nalašč primerno za gojenje jagod. Če primerjamo hektarski donos vinogradov z nasadom olj ali jagod, dobimo, da je pri slednjih dveh veliko večji.

Čisti dobiček lanskega blagovnega poslovanja so tako le razdelili: 35% za pospeševanje kmetijstva, 13% za kulturne namene, 52% pa so razdelili med člane.

Zadrudni dom v Kanalu ob Soči

Več kritike v sindikalnih podružnicah

Na letni skupščini krajevnega sindikalnega sveta v Tolminu so kritično pregledali delo posameznih sindikalnih podružnic v preteklem letu. V krajevnem sindikalnem svetu je 25 podružnic s skupno 1889 člani. Od 54 članov sindikalnega sveta so delali samo trije, zato ni čudno, če delo ni bilo tako kot bi bilo želeli.

Zanimivo sliko posameznih podružnic je pokazal pregled dela. Podružnica kmetijskih delavcev na Kmetijskem posestvu ni pristopila k iskanju boljših oblik v proizvodnji kljub temu, da bi to lahko napravila, kar bi koristilo kolektivu samemu in skupnosti. Lahko bi na tem posestvu pridelovali več zeljenjave za potrebe gostinstva v Tolminu, ki jo sedaj uvažajo iz Gorisškega. Ta delovni kolektiv ni reševal tega važnega vprašanja in tudi danes še ni nič napravil. Podružnica gostinstva se že dalj časa bori z različnimi težavami, vendar člani sindikata v kolektivu niso pokazali vidnih uspehov pri reševanju težav. To slabo vpliva na celotno gostinsko dejavnost v Tolminu in na oskrbo delavskih menz, ki ne odgovarjajo potrebam delavcev. Če pomislimo, da je Tolmin tudi turistični center, je to vprašanje še toliko večjega pomena in zahteva takojšnjo rešitev. Kolektiv pekarije je razdelil čist, dobiček tudi do 30.000 din na posameznika, medtem ko je kolektiv kavarne ustvarjeni dobiček v glavnem porabil za nabavo inventarja. V delovnem kolektivu podjetja »Remonta« je bilo nekaj pojavov osebnih interesov, kar je v nasprotju z današnjim razvojem, zato tudi delovni uspehi niso bili zadovoljivi. »Elektro« Tolmin je v nekaj primerih za izvršena elektrifikacijska dela zahteval pretirane cene. Če so kmetije prisiljeni za storitve plačevati visoke cene, je jasno, da bodo za svoje blago prav tako zahtevali visoke cene. Gradbeno podjetje »Standard« se je premalo zanimalo za kontrolo dela, zato je bil učinek dela nezadovoljiv, cene pa znatno visoke. Kolektiv sindikalne podružnice »Edinost« je bil do nedavna poznan kot soliden v delu. Pri gradnji največjega mlekarškega obrata na Tolminskem pa kaže, da ne zna gospodarsko reševati problemov. Pri gradnji se trošijo znatna denarna sredstva, delo pa ni storjeno.

Čeprav so se posamezni člani sindikalnih podružnic borili, proti, se je skoro povsod pokazalo stremljenje za dobičkom. Sindikalne podružnice so premalo storile za vzgojo svojih članov. V večini primerov sindikati niso sodelovali pri reševanju aktualnih problemov v delovnih kolektivih. Premalo je bilo skrbi za zaščito delavcev, o-

skrbe s prehrano, za šolanje in usposabljanje mladih ljudi v obrtništvu. Živa razprava je pokazala, da se posamezniki borijo za odpravljanje napak, vendar bodo morale sindikalne podružnice v bodoče nuditi več pomoči, da bo delo v kolektivih boljše potekalo. Posebno skrb bodo morale posvetiti vzgoji mladine, aktivneje sodelovati pri reševanju vprašanj v okviru občine in pomagati pri kulturno-prosvetnem delu.

P. V.

Šahovski odbor so zamenjali

Na letošnjem občnem zboru koprškega šahovskega kluba so člani ostro kritizirali odbor društva, ki ni pokazal v zadnjih osmih mesecih nobene aktivnosti. Predsednik društva se na primer ni niti udeležil občnega zbora, niti ni pripravil poročila. Člani so izvolili nov društveni odbor, ki bo že v prihodnjem tednu razpisal turnir za prvenstvo Koprja in turnir za kategorizacijo.

Letos bodo posvetili mnogo pozornost, strokovnemu izpopolnjevanju članstva, saj v zadnjih letih skoraj ne moremo govoriti o kakršnem koli kvalitetnem napredku koprških šahistov. Med drugim bodo nabavili demonstracijsko desko in organizirali krajša predavanja o posameznih fazah šahovske igre.

Šah v Idriji

Dne 23. marca je bil odigran v Idriji finalni dvoboj za okrajno sindikalno šahovsko prvenstvo tolminskega okraja med moštvo Društva prosvetnih delavcev v Idriji in Sindikatom državnih uslužbencev v Idriji, kjer so prosvetni delavci zmagali

s 3 in pol točke proti 2 in pol točke. Zmagovalec bi po razpisu moral igrati še s sindikalnim prvacom iz Tolmina, ki pa se na razpis ni odzval. Na predstojećem turnirju za sindikalnega moštvenega prvaka Primorske, kjer bodo igrali vsi štirje okrajni prvaki, bo tolminski okraj torej zastopalo Društvo prosvetnih delavcev iz Idrije.

Na nižji gimnaziji v Kobaridu pa so odigrali prvi ženski turnir za prvenstvo šole, katerega se je udeležilo 7 mladih šahistinj. Zmagala je dijakinja Seljak Dragica, ki je premagala vse nasprotnice, druga pa je bila Melinc Lucija, ki je eno partijo zgubila, eno pa remizirala. Tako so na tej gimnaziji že določili zastopnico, ki bo sodelovala na prvem ženskem prvenstvu Primorske, ki bo v drugi polovici aprila v Idriji. Kobariška gimnazija je danes lahko za zgled vsem ostalim našim gimnazijam v propagiranju šahovske igre med mladino.

L. S.

Sem in tja po Sežani

Te dni so v Sežani veliko govorili o tem, ali bomo imeli v prihodnjem šolskem letu sedem razredov gimnazije, ali bo ostalo pri starem. Ker za dograditev novega gimnazijskega poslopja letos niso predvideni, niti še zagotovljeni potreb-

ni krediti, je prišlo vprašanje višje gimnazije zopet v kritično fazo. Nekateri skušajo zagovarjati stališče, da Sežana v zvezi z komunistko teritorialno razdelitvijo ne bi imela niti drugih pogojev za svoj obstoj, češ, da ne bo zadostnega dotoka dijakov, da za dijake ni primernega dijaškega doma itd. Večina prizadetih staršev se ne strinja s takim mišljenjem in vztrajajo pri tem, da se sežanski popolni gimnaziji zagotovi obstoj. Iz tega dela Slov. Istre, ki gravitira proti Kopru, se obdo dijaki vsekakor rajši in lažje odločijo za študij v Kopru. S kraškega predela pa je dijakom nedvomno prikladnejše obiskovanje gimnazije v Sežani. Iz pet že obstoječih nižjih gimnazij v sedanjem sežanskem okraju bi se vsako leto rekrutiralo zadostno število dijakov za vpis v višje razrede gimnazije v Sežani. Oddaljenim bi bilo zagotovljeno stanovanje in oskrba v dijaškem domu, ki se postopoma ureja v bivšem hotelu »Trst«, bližnji, pa bi vse to imeli doma. In ker je teh bližnjih več, bi morali z ukinitvijo višje gimnazije opustiti nadaljnji študij, ker starši ne bi mogli dragega vzdrževanja otrok izven doma. Poleg tega bi bil z ukinitvijo višje gimnazije okrnjen značaj kulturnega centra Sežane, kar je in ostane ne samo po svojem geografskem položaju, marveč tudi po svojem dosedanem kulturnem razvoju in stvaritvah. Bodoča sežanska komuna, ki bo štela nad 10.000 prebivalcev in bo sedež njene uprave v Sežani, tudi s tega stališča lahko opravičuje pretenzijske po popolnem srednješolskem učnem zavodu. Zato bi bilo potrebno, da se novo gimnazijsko poslopje do konca dogradi in se v ta namen zagotovi investicijski krediti.

V ponedeljek zvečer je bila na sežanskem odru premiera veseligrade v treh dejanjih »Kurentova nevesta«, ki je gledalce za dve uri postavila za nekaj tednov nazaj v predpustno razpoloženje. Kakor vedno, je bila tudi tokrat dvorana razprodana. Igralci so v vsakem pogledu storili svojo dolžnost in odigrali vloge po avtorjevi in režiserjevi zamisli. Publika jih je nagradila s ploskanjem.

SV. ANTON

Ze več časa nagaja neugodno vreme in nam ovira delo na polju in v vinogradih. Zaradi mrzlega vremena se vse poljske kulture slabo razvijajo. Prejšnja leta smo do tega časa nasadili že vse krompir, letos čaka še 90 odstotkov semenja v zabojih. Nekateri kmetje silijo z delom in sadijo v mokro zemljo. Vinogradi čakajo pridnih tok in jepega vremena. Precej zemlje je še nezorane. Kmetje so v skrbeh, če bodo zmogli opraviti najnujnejša dela, ko se bo vreme ustalilo. Nekateri so v skrbeh za krmo, seno bodo kmalu porabili, novo pa še ni začelo rasti.

Gospodinjki tečaj, ki ga je vodila tov. Ogrinova, je prav dobro uspel. Mladinke so se prekoračile našt in so ob zaključku priredile razstavo svojih izdelkov, ki jo je obiskalo veliko ljudi. Pripravile so tudi zakusko in povabile 30 članov mladine. Tovarišic Ogrinovi so poklonile lepo darilo v zahvalo za njeno požrtvovalnost.

Poročali smo, da je bila izročena prometu nova cesta Sv. Anton—Kavalčiči. Komaj nekaj mesecev je cesta služila svojemu namenu. Promet je sedaj popolnoma prekinjen ker se je na nekem ovinku zrušil oporni zid. Škoda je zelo velika, saj bo graditev novega zidu, po mnenju delavcev, potrebnih več kot en milijon dinarjev. Ljudje se sprašujejo, zakaj se je zid tako hitro podrli. Že med gradnjo so bili mnenja, da je za tako težo in še v grapi kjer teče voda, veliko prešibek, da bi vzdržal. Pravijo, da je to nepotrebna škoda.

Prejšnjo nedeljo je pri nas gostovalo SNG iz Trsta z Rogerjevo 3 + enak. Ljudje so napolnili dvorano zadrudnega doma in z zanimanjem sledili igralcem. Zeljjo, da bi jih kmalu zopet obiskali.

Vaščan

—x—

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek

Bivališče

Pošta

Naročnino bom plačal, ko prejmem vašo položnico!

Dne

(Lestnoročni podpis)

IZ POSTOJNE

Plenum OK-Ljudske mladine

Pred dnevi se je sestel v Postojni OK LMS, ki so mu prisostvovali tudi predsedniki občinskih komitejev mladine. Obravnavali so prispevek mladim za dvig proizvodnje v podjetjih. Člani so diskutirali o zaključkih IV. plenuma CK LMS, ki je opozoril osnovne mladinske organizacije v podjetjih na nalogo, da po svojih močeh pomagajo pri dvigu proizvodnje. V zvezi s tem je plenum sprejel tudi nekatere sklepe.

Na seji so se pogovorili o praznovanju 10. obletnice osvoboditve. Maja meseca bo v Kranju osrednji festival delavske mladine iz vse Slovenije. CK LMS je zato poslal vsem mladinskim aktivom posebno pismo, v katerem jih poziva, naj se pripravijo za čim lepše in svečanejšo praznovanje te obletnice. Zdaj v aktivih razpravljajo o teh pisnih in sprejemajo sklepe in programe. Tako je vajeniška mladina postojnske šole sklenila, da organizira v okviru tega festivala svečano akademijo. Nekateri mladinci bodo tudi pripravili svoje izdelke za razstavo v Kranju. Ob zaključku festivala, 21. in 22. maja, pa bo celoten kolektiv odšel na zaključne prireditve v Kranju. To je tudi prva pobuda delavske mladine postojnskega okraja. Želeti bi bilo, da bi jim sledili tudi drugi mladinci.

Na plenumu so izvolili tudi odbor, ki bo pomagal študentom pri organizaciji njihove prvega festivala. Festivalne prireditve, ki so prav tako ob proslavi 10. obletnice osvoboditve, bodo v Postojni, Ilirski Bistrici, Pivki in Cerkljani. V program so vključili nekatere mladinske dramske družine, kot dijaško mladino iz Postojne in Begunji itd.

Posebno pozornost pri razpravljanju so posvetili tudi TVD Partizan. Naloga mladinske organizacije je, da se čim večje število njenih članov vključi v to organizacijo. Mladina postojnskega okraja bo letos pomagala Partizanu pri gradnji večjih objektov. Društvo se bo tako lahko razširilo tudi na podeželje in pridobilo ljubitelje telesne vzgoje tudi med kmečko mladino.

Uspešno delo ljudske univerze

Če pogledamo delo Ljudske univerze v Postojni v lanskem in letošnjem letu, bomo vsekakor prišli do zaključka, da je bil v tem času napravljen zelo razveseljiv korak naprej. Vsa ta zadnja leta je bila LU v Postojni šibka točka, vsi dobri sklepi so kaj malo zalegli, delo se ni premaknilo z mrtve točke. Da se je letos v tem pogledu stvar obrnila na bolje, je treba vsekakor dati priznanje predsedniku odbora LU tov. Lenarčič Simonu, direktorju postojnske gimnazije, ki je založil ves svoj prosti čas, da bi LU pritegnila poslušalce z dobrimi kvalitetnimi predavanji. Tako se je do danes vsak teden po enkrat zvrstilo okrog 20 predavanj. Med rednimi obiskovalci predavanj je bila izvedena tudi anketa, preko katere naj bi poslušalci izrazili svoje želje, kakšnih predavanj si predvsem želijo, in če so s predavanji zadovoljni. Odgovor je bil v tem pogledu pozitiven, največ so se ljudje izrekli za splošna predavanja, ki so bila doslej tudi najbolj obiskana.

Povprečen obisk na predavanju je bil 112 poslušalcev, največ pa jih je bilo 560. Velik uspeh dela LU je prav v tem, da je letos pritegnila

stalen krog poslušalcev. Še bolj pa je razveseljivo dejstvo, da jih v večini poseča ravno mladina, največ seveda dijaška, kljub temu, da imajo dijaki, pa tudi vajenci še svojo univerzo. Tako so dijaki obdelali že celo vrsto predavanj po razredih, kjer predavajo sami višješolci.

Tudi z jezikovnimi tečaji je LU dosegla lepe uspehe, čeprav se vsi prijavitelji po stari navadi niso pokazali vedno dovolj disciplinirani, s čimer so delo in potek tečaja znatno otežkočili.

Koristen seminar

Začasni komite ZK komune Postojna je dne 26. t. m. priredil enodnevni seminarji za vse sekretarje osnovnih organizacij ZK na območju postojnske komune. Udeležba je bila zelo dobra. V razpravi so iznesli uspehe, še več pa slabosti dela osnovnih organizacij, od katerih še vedno niso vse našle prave poti, ki jo je nakazal VI. Kongres ZK. To se odraža predvsem v njihovi togosti in ozkem okviru včasih manj važnih nalog, ki jih rešujejo. Čeprav so zlasti na gospodarskem in kulturnem področju dane široke možnosti, da člani ZK pritegnejo k sodelovanju tudi širše množice, tega osnovne organizacije ne znajo izkoristiti in se izgubljajo v obravnavanju drobnih stvari.

Seminarji je kot eno najvažnejših bodočih nalog podčrtal organizacijsko utrditev osnovnih organizacij, idejno-politično vzgojo članstva in borbo za ustvaritev pravega lika komunista.

Ob zaključku seminarja je prišla do izraza želja, da bi se še večkrat poklicalo sekretarje na take posvete, predvsem pa ustvarilo med komunističnim vodstvom ZK in osnovnimi organizacijami tesnejšo vez, ki je doslej ni bilo, kar je kvarno vplivalo na delo osnovnih organizacij.

Vogrič Marija

Svetovno poznana Postojnska jama privablja iz leta v leto več obiskovalcev. Dokler ne bo zgrajen nov hotel, bo v času letoviške sezone vedno tesna za stanovanja. Da bi se na nek način olajšalo to vprašanje, so prišli do zamisli, da bi za čas poletne sezone uredili v bližini mesta camping — prostor, kjer bi lahko taborili domači in tuji gostje. To zamisel bodo z veseljem pozdravili tudi naši mladi taborniki, ki se bodo lahko poslužili tega prostora za taborjenje.

Štiri komune v sežanskem okraju

Na področju sedanjega sežanskega okraja bodo štiri komune in sicer: sežanska, divaška, herpeljska in komenska. Največja bo sežanska komuna, ker bo imela nekaj nad 10.000 prebivalcev, nato herpeljska z okrog 9.000 prebivalci in končno divaška in komenska z okrog 5.000 prebivalci vsaka. Sežanska komuna bo poleg sedanje občine Sežana obsegala še občino Dutovlje in Štanjel brez vas; Kobjaglava in Tupelče, ki bosta pripadli komenski komuni. V komuno Herpelje bodo poleg sedanje občine vključene še Materija in Podgrad, brez Studene gore in Pavličev, ter Podgorje brez Črnotičev in Praproč. Divaška komuna bo vključevala poleg sedanje občine vremsko občino brez Rodika in Senožče. Komenska komuna pa bo ob-

OKRAJNA ZVEZA PROSVETNIH DRUŠTEV GORICA

prireja

Večer pesmi, recitacij in glasbe

v kinodvorani Nove Gorice

K sodelovanju vabimo pevce, glasbenike in recitatorje — amaterje v Slovenskem Primorju. Zaželeni so tudi pevski dueti in terzeti, prav tako lahko nastopajo po dva ali trije glasbeniki (zasebn, trio), Nobena skupina pa ne sme presegati števila tri. Množične recitacije ne pridejo v poštev.

Pismene vloge je treba poslati na naslov Okrajna zveza prosvetnih društev Gorica, Sčkan, Soška cesta 1, in to najkasneje do 15. aprila t. l.

Okrajna zveza prosvetnih društev Gorica bo imenovala komisijo, ki bo ocenjevala nastope. Določeni sta po dve denarni nagradi za vsako panogo udeleževanja. Najvišja nagrada je 3.000.— dinarjev. Poleg mnenja komisije bo merodajno tudi mnenje poslušalcev.

Prosimo prosvetna društva in »Svobode« na področju Slovenskega Primorja, da tolačijo naše vabilo pri svojih članih. Seveda pa lahko nastopajo tudi amaterji, ki niso člani prosvetnih društev. Za pojasnila se obračajte na zgoraj navedeni naslov.

Datum »Večera pesmi, recitacij in glasbe« bomo pravočasno objavili.

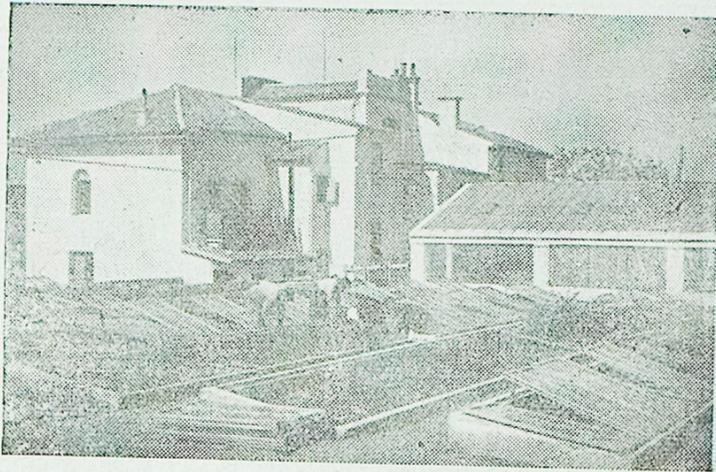
Tajništvo OZPD Gorica

Predmeja

V nemški ofenzivi leta 1943 so porušili most, ki je bil speljan čez globoko hudourniško grapo. Partizani so kasneje zgradili zasilen prehod, ki pa ni bil primeren za motorna vozila. Po osvoboditvi so ta prehod zamenjali z zasilnim lesenim mostom, ki je bil dober za lažja vozila. Ves tovorni promet pa je šel po cesti proti Colu in od tam v Ajdovščino.

Lani v novembru so na tem mestu začeli graditi nov betonski most. Zima je prekinila nadaljevanje dela, katera so dobro napredovala. Te dni so znova pričeli z deli. Računajo, da bodo most dogradili do petega maja, ko bo v Ajdovščini svečana seja Izvršnega sveta ljudske skupščine Slovenije.

—SC—

Tople grede, ki jih imajo vsi napredni kmetje-vrtnarji in zadnja leta tudi Kmetijske zadruge, so velikega gospodarskega pomena. V toplih gredah vzgajajo kmetje sadike paradiznikov, bučic in razne druge zelenjave, ki pride v poštev za zgodnje pomladansko obiranje. Prav te dni presajajo gosto nasejane sadike paradiznikov v za to pripravljene zabojčke. V teh se bodo sadike dobro ukoreninile in utrdile. Ko bo nastopil čas sajenja, jih bodo odnesli na njive in posadili na stalno mesto

VESTI IZ KOPRA

Občni zbor koprške hranilnice in posojilnice

Najstarejša slovenska denarna ustanova v Kopru Hranilnica in posojilnica je imela v torek svoj redni letni občni zbor. Iz poročila upravnega odbora je bilo razvidno, da se je število članov lani povečalo za 11 soč, tako da ima sedaj skupno 2800 članov. Lani je posojilnica dala svojim članom nad 70 milijonov dinarjev posojil, okrog

600 oseb pa je vložilo v posojilnico šest milijonov dinarjev vlog.

Delegati so sklenili, da bodo posojiljemalcem od prvega aprila dalje olajšali plačevanje obresti, tako da jih bodo obračunavali za nazaj. Podaljšali bodo rok povračila obrokov od desedanjih 10 mesecev na tri leta, to zlasti za posojila vzeta za nakup pohištva. Sprejetje teh sklepov je hranilnici omogočil rezervni sklad, ki ga je ustvarila v zadnjih sedmih letih.

TOLMIN

Tolminski planinci so imeli svoj redni letni občni zbor. Ugotovili so, da je v društvu vpisanih 198 članov in od teh le 35 mladincev. To je vsekakor veliko premalo, saj je planinstvo tista organizacija, kjer bi morali biti vključeni vsi mladinci in mladinke.

Planinske postojanke, ki jih upravlja društvo v Tolminu, so bile lani kljub neugodnemu vremenu vseeno aktivne. To je v veliki meri zaslug gospodarja, ki je skrbel, da so bile dobro preskrbljene z živili. Tovariš Šorli je obnovil okrog odstotkov markacij vseh planinskih poti na področju tega društva, ker so bile prejšnje skoro zabrisane.

Prihodnje leto bo društvo praznovalo 60-letnico ustanovitve. Za ta jubilej bo uredilo planinsko razstavo v Trenti. Letos bo društvo posvetilo več skrbi organiziranju skupinskih izletov in bo za te zainteresiralo predvsem mladino. Skrbelo bo za ureditev novih planinskih postojank in zavetišč. Med vsemi organizacijami ima samo še SZDL v Tolminu večje število članov kot Planinsko društvo. Zato bodo v tem letu delali na tem, da bi vključili čimveč novih članov.

P. V.

SAMO DO 10. APRILA JE ŠE ČAS, DA SE VPIŠETE V ČLANSTVO PREŠERNOVE DRUŽBE IN SI ZAGOTOVITE ZA ČLANARINO 300 DIN 5 KNJIG (ZA DOPLAČILO 50 DIN PA CELO 6) IN UDELEŽBO PRI VELIKEM NAGRADNEM ŽREBANJU. V KATEREM BO IZZREBANIH VEČ STO DOBITKOV MILIJONSKE VREDNOSTI

SPREJMEMO V UK VEC

VAJENCEV

ZA RADIOTEHNIKE, ELEKTRICARJE, MEHANIKE IN BRIVCE

Pomudbe pošljite na Splošno obrtno podjetje »Zvezda«, Piran, Garibaldijeva 4

ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujemo vsem delovnim kolektivom, ki so nam že dali ali pa obljubili pomoč za maturantski izlet v Francijo. Predvsem se zahvaljujemo delovnim kolektivom podjetij »Prerada« v Portorožu, Palac hotela v Portorožu, Gradbenega podjetja 1. maj v Kopru, Jadra v Piranu, De Langlade v Kopru, Mehanotehnike v Izoli, Slovenskega Jadrana v Kopru in občinskemu ljudskemu odboru v Sečoveljah.

Dijaki VIII. razreda

Znamka 10.— din

Upravi

SLOVENSKEGA JADRANA

KOPER

Santorjeva 26 - Poštni predal 2

IDRIJA

Na občnem zboru krajevnega sindikalnega sveta so člani govorili o večjem sodelovanju sindikalnih podružnic pri sestavljanju novih tarifnih pravilnikov. To je v njihovem interesu, ker se je po nekaterih sindikalnih podružnicah pojavila tendenca višjih tarifnih postavk za uslužbence in nižjih za delavce.

Lani so bile najbolj delavne sindikalne podružnice rudnika žvega srebra, trgovskih podjetij »Preskrba« in »Izbr« ter v gradbenem podjetju »Zidgrad«. Najmanj uspeha je imela sindikalna podružnica v Spodnji Idriji.

V.

Koprčani so dobili strelski dom

V nedeljo je strelska družina v Kopru slavila lep praznik. V ulici stare pošte su odprli nov strelski dom, hkrati pa so ob tej priložnosti organizirali ekipno, posamično in pionirsko prvenstvo okraja v streljanju z zračno puško. Ob otvoritvi se je predsednik koprške strelske družine zahvalil Strelski zvezi Slovenije, Društvu rezervnih oficirjev in Istrski banki za sodelstva, ki so jih poklonili za ureditev doma. Novi prostori strelske družine imajo sodobno urejene na-

brave za sobno in zunanjo streljanje z zračno puško.

V moštenem tekmovalstvu je zasedla prvo mesto druga ekipa Izole, ki je nabrala 580 točk, na drugem mestu je prva ekipa Izole s 525 točkami, na tretjem pa druga ekipa Koprja s 519 točkami.

Med pionirskimi ekipami je zmagal Portorož z 224 točkami, na drugo mesto se je plasirala ekipa Izole, na tretje pa ekipa Koprja. Med članje je bil najboljši posameznik Turica iz Portoroža, med pionirji pa Lovrečič iz Koprja. Izven konkurence je nastopila tudi ženska ekipa iz Koprja. Najbolje je streljala Angelika Flisova, ki je dosegla 90 točk.

Ob zaključku tekmovalstva so razdelili razne nagrade in pohvale, strelska družina iz Izole pa je prejela lep pokal.

Prvenstvo koprške nogometne podzveze

V nedeljskem kolu nogometnega prvenstva koprške podzveze je bilo najbolj zanimivo srečanje med koprskim Stilom in dekanškim Jadrantom. Tekma je bila bolj prestižnega značaja, kajti Stil je praktično že osvojil prvo mesto, Dekanškim pa igrajo izven konkurence. Kljub temu so se igralci obeh moštev zelo potrudili in prikazali na razmeroma težkem terenu živo kombinacijsko igro. Moštvo Stila je bilo v obeh polčasih v premoči in je zaslužno zmagalo z 2:0 (1:0). Oba gola je dal Jazmez Klasinc.

Razen te tekme je bilo v Kopru na sporedu tudi srečanje med Aurora in Izolo. Domačini so z lahkoto zmagali s 6:0 (4:0). Seveda je treba pri tem omeniti, da je Aurora nastopila s kompletnim A moštvom, v moštvo Izole pa so igrali po večini mladinci.

Mladi igralci Padne so slavili v nedeljo svojo prvo zmago v letoš-

njem prvenstvu. Premagali so Branika iz Smarj s 3:2. Vprašanje je le, če jim bodo rezultata priznali, ker je nastopil v njihovem moštvo igralec Aurore Santin.

Ob koncu naj omenimo še rezultat prijateljske tekme med Izolo in Piranom, v kateri so dosegli Izolani nepričakovano visoko zmago 8:2.

Smola Koprčanov na spominski kolesarski dirki v Beogradu

V nedeljo je bila na progi — Novi Sad — Beograd prva večja letošnja kolesarska prireditel. To dirko bodo odslej prirejali vsako leto v spomin na kolesarskega reprezentanta Vida Ročiča, ki se je smrtno ponesrečil na dirki po Egiptu.

Nedeljske dirke v Beogradu so se udeležili številni najboljši jugoslovanski kolesarji, precej močno ekipo pa je poslal tudi koprski Proleter. Od 64 prijavljenih kolesarjev jih je prispelo na cilj le 31. Odstopiti sta morala tudi najboljša tekmovalca Koprja Brajnik in Dellasant. Prvemu so nagajali žledoljni krči, Dellasantu pa je tako nesrečno padel, da so ga morali prepeljati v bolnico, vendar nima resnejših poškodb.

Na dirki je zmagal trenutno najboljši jugoslovanski kolesar Petrovič iz Beograda, med ekipami pa Avala iz Beograda. Koprčan Vizintin se je uvrstil na deveto mesto, Pic'ga na štirinajsto, Bonin pa na sedemindvajseto mesto. Ekipa koprškega Proleterja je zasedla peto mesto.

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

Se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete zmanjko za din 50.—, vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije.

Zveza esperantistov Slovenije
Ljubljana, Miklošičeva 7-I.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadransko« — Vsi v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2 — Rokopisov ne vračamo. Celoletna naročnina 500 dinarjev polletna din 250, četrtletna pa din 130.— Tekoči račun pri Narodni banki v Kopru št. 657-T-162

„Poslušajte in govorite“

22. lekcija

Po prostoru in kraju vprašujemo z besedo where — kje. — The sea is under the sky. Where is the sea? The sea is under the sky. — These clouds are in the sky. Where are these clouds? Those clouds are in the sky. — The sun is between these clouds. Where is the sun? The sun is between those clouds. — Those clouds are in the sky. Where are those clouds? Those clouds are over the sea. — Drugačni zgledi za vprašanja z where: I will put my keys on that table. He will put his keys on that table. Where will he put his keys? He will put his keys on that table. — I am putting my keys on that table. He is putting his keys on that table. Where is he putting his keys? He is putting his keys on that table. — I put my keys on that table. He put his keys on that table. Where did he put his keys? He put his keys on that table. — Thank you. I will go to the door. He will go to the door. Where will he go? He will go to the door. — I am going to the door. He is going to the door. Where is he going? He is going to the door. — I went to the door. He went to the door. Where did he go? He went to the door. He puts his car in a garage. Where does he put his car? He puts his car in a garage. — We go to our offices on Monday. Where do we go on Monday? We go to our offices on Monday. — Skrajšana oblika za where is? je where's? Where's my hat? Where's he going? etc. Pri Greyevih iščejo razne stvari, ničesar ne najdejo...

Mr. Grey: It's eight o'clock. I'm late. Where's my coffee? — Joan: It's here, Father. It's on this table. — Mr. G.: Oh, thank you. Are these my letters? — J.: Oh no, these are Tom's letters. — Mr. G.: And where are my letters? Are these my letters? — J.: No, Father. Those are George's letters. Mr. G.: Yes, those are George's letters. Where are my letters? Where did your mother put my letters, Joan? Are they there? — J.: No. Mother is in the kitchen. Mother! Where did you put Father's letters? — Mrs. Grey: I put them on the table. They're in the dining-room. G.: thy there? — Mr. G.: No. — Mrs. G.: Yes, the yare there, William. They're under your paper. J.: Yes, Father, your letters are here. You put your paper on them. — Mr. G.: Thank you, Joan. I'll take them now

and I'll go to the garage. Goodbye. — Mrs. G.: Goodbye, William. — J.: Goodbye, Father. — Mr. G.: Oh, Mary. — Mrs. G.: Yes, William. — Mr. G.: Where's my hat? — Mrs. G.: Is it on that small table? — Mr. G.: No. I put it there yesterday. — J.: Yes, it was there yesterday. Is this your hat, Father? — Mr. G.: No. That's Tom's hat. It's a small hat. My hat is big. Oh, where is it? I'll be late, Mary. Where is that hat? — Tom: Hello, Father. Is this your hat? — Mr. G.: Yes, it is. Where was it? — Tom: It was in your room. I took it off that small table yesterday and put it in your room. — Mr. G.: Thank you. Now I will go to the garage. Goodbye. — Ostali: Goodbye. — Mrs. Grey: Your tea is on the table, Tom. — Tom: Thank you, Mother. Where's George? — Mrs. G.: He's in his room. He is putting his books in his bag. Where will he go today? — T.: He'll go to London in my car, Mother. He'll go to his bank. Where are my letters? — Joan: They are here, Tom. — T.: And where is my paper? — J.: It's on the table. Is that your paper? — T.: No. — J.: Your paper was there, Tom. — T.: Where is it now? Mother, where is my paper? — Mrs. G.: Your paper? Oh, yes. I gave it to George. It's in his room. — T.: I'll go to George's room now and I'll get my paper from him. Are my cigarettes in that bag, Joan? — J.: No, your cigarettes were in it yesterday. — T.: Where are they now? Mother, where are my cigarettes? — Mrs. G.: I gave them to your father, Tom. He was late, I put them in his pocket. — J.: George will give a cigarette to you. — T.: Yes, he will. I'll go to his room now. — J.: And you'll get your paper and a cigarette from him. Goodbye. — Mrs. G.: Where are you going, Tom? — I'm going to George's room. Goodbye. — VAJE. Stavljali boste vprašanja. N. pr. na stavek: The dog is in the garden — vprašate: Where is the dog? — The book is on the table. — The sun is between two clouds. — Those clouds are in the sky. — I am putting my pen in my pocket. — I am going to the door.

Gledali bomo sodobno komedijo

(Nadaljevanje s 5. strani)

ku blizu. Delo je tako pridobilo tudi na tempu, živahnosti in — verjetnosti. Tematika dela pa je ostala tisto, kar danes doživlja sleherni, naš človek v vseh republikah, na vsakem koraku. S tem je verjetno režiserju tudi uspelo izluščiti jedro komedije, kar bo ostalo gledalcu po smehu, ki mu ga bo nudila predstava sprva in neposredno.

V kolikor je imel režiser pri tem srečno roko in kako so to realizirali igralci, nam bo pokazala nočejšnja predstava.

Pri prostovoljnem delu

(Nadaljevanje s 7. strani)

Ubogal je kakor otrok. Smehljajoč se je odcapljal do kupa in sedel, segel v žep po cigareto in si jo prižgal. Opazoval je Valerijo. Že davno jo je bil opazil. Zdela se mu je resna, pametna ženska in je rad prisluškoval, če se je s kom pogovarjala. Zdaj se je posebej približala njegovemu sru.

Tistega dne sta skupaj odhajala z dela. »Vedno vas vidim na delu,« je rekla. »Prihajate redno sem?« Pritrdil je in povedal, kolikor ur že ima in koliko jih ga še čaka. Ko sta se poslavljala, ga je vprašala: »Jutri pridete?«

»Pridem,« je potrdil. »Tedad kar sem pridite,« je dejala. »Ni, da bi človek tekmoval z mladim svetom. Naj se le ženejo. Mi pa po svojih močeh.«

Naslednje jutro je iz same nestrpnosti bil prezgodnji. Dolgo jo je pričakoval. Ko je prišla in ga pozdravila, se je spokojil. »Pa ste res zgodnji. Pojdite, bova skupaj delala.« Bil ji je neskončno hvaležen za prizadevnost.

Tistega dne sta se zblížala, kakor se zblížajo ljudje, ki se potem radi imajo vse življenje. Poslej so ju videli vedno skupaj delati in da sta nenehno klepetala. A tudi sama sta se navadila drug na drugega. Ko nekoč Valerije ni bilo tve dni, je bil že kar bolan. Ko je tpe prišla, je ves ginjen dejal: »Da ste le tu, da ste tu!«

Drag, moji bralci! Najprej vam moram povedati skrivnost, da se z Juco v kratkem preseliva v Koper, ker sva postala stranka. Ta ideja mi je »sfrlela« v glavo, ko sem predvčerajšnjim obiskal koprski »komun«. Zgodilo se je tako-le: Pripeljem se z elegantnim Slavnikom po opravkih v naše glavno mesto. Dan je bil slučajno precej lep. Pri nekem oblaku je celo sonce škililo in namigovalo lepim deklicam, toda mestne ulice in trgi so bili kljub temu razsvetljeni. Mislil sem, da so mesto razsvetlili meni v čast.

V Galeriji srečam Naneta Mikina, ki me je takoj zgrabil za rokav in rekel: »Uglih prov, da te vidim, Vane. Mi boš šou za pričo na komun. Ti bom plačau za an kvartn.« Ker naredim vsakemu rad uslugo, nisem tudi Nametu mogel odbiti. Spotoma mi je povedal, da je Koper skoro vsak dan podnevi razsvetljen, ponoči pa je tema, kakor se spodobi, da bi ljudje lahko nemoteno spali. Kaj takega si druga mesta ne morejo privoščiti.

Ko sva prišla na »komun«, opazim na vhodnih vratih opozorilo: »Stranke se sprejemajo samo od 9. do 12. ure.« »Orka pipak, sem rekel sam pri sebi, »ti pa delajo propagando za stranke. Bom tudi jaz poskusil srečo.« Ne bodi len, potrkam na prva vrata in vstopim. Lepo vljudno pozdravim, kakor me je na tečaju naučila Juca. Nekci uradnik me najprej pogleda od stopala do nosa in vpraša: »Prosim, kaj pa želite?« »Jest sem Vane,« sem rekel, »jemu bi rad, da me sprejmete kakr stranko.« »Kakšna

stranka se vam to vrti po glavi, mi je odvrnil. »Buh se usmil, sej vendar, ten pr vratih piše čaro, de sprejemate stranke,« sem dejal. Pa mi niso šle v glavo moje želje. Šele ko sem mu razložil, da bi bila v stranki tudi moja Juca, se mu je posvetilo pod čelom. Ustnice je spravlil v smeh in dejal, da se strinja z mojim predlogom. Obljubil mi je tudi, da dobim takoj »kvartir« v novem bloku in naj se pridem kot stranka registrirati na dan prvega aprila. Tako vidite sva od danes z Juco stranka in zasluživa vsake spoštovanje.

V nedeljo sem šel obiskat znanca v Kozino. Kakor veste, tam burja nikoli ne piha, ampak tudi in zavija. Peljal sem se udobno v goriskem avtobusu. Za nazaj sem se pa odločil za reški avtobus, da bi dal zaslužiti tudi prevoznemu podjetju bratske republike. Povem vam, da je bil užitek. »Demokracija« na vrhuncu, ker se požvižgajo na vse predpise. Lahko kadiš po mili volji, prepevaš, se kregaš s potniki, ki ti teptajo nežno negovane kurje oči. Ljudi pa vzamejo gor toliko, kolikor jih čaka na postajališčih. Seveda je cena znatno draža kot pri drugih podjetjih in to prav zaradi izrednih doživetij in občutkov, ki vas spremljajo vse do končne postaje. V gneči pri izhodu sta mi trenutno zmanjkala dva gumba na zimski suknji. Povrh me je doma še Juca kregala, da sem se gotovo nekje pretepal.

Ob koncu moram ošteti moje dopisnike z dežele. Ta teden ste se zelo slabo izkazali. Saj vem, da imate opravka s sajentjem, orajajem, obrezovanjem itd., toda za

NEDELJA, 3. IV.: 8.15 Z domačih logov v nedeljsko jutro: Nastopajo gorenjski instrumentalni kvartet in grupa Dalmatincev; 8.40 Našim kmetovalcem; 9.00 10. obletnica osvoboditve — tekmovalje šolskih aktivov VI. oddaja; 13.45 Glasba po željah; 15.00 10. obletnica osvoboditve — tekmovalje »Svoboda« in prosvetnih društev IV. oddaja; 16.00 Nedeljski promenadni koncert; 19.15 »To so bili časi« — glasbeni spomini v ritmu slow in foxtrota; 21.20 Glasbeni mozaik — operni motivi; 22.00 Plesna glasba. PONEDELJEK, 4. IV.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki narodne v priredbah N. Štritofa in M. L'povška poje baritonist J. Triler, pri klavirju E. Ambrozet; 15.00 Čistimo svoj jezik; 15.15 Naši operni pevci pred mikrofonom. Arije in duete iz priljubljenih oper pojo: V. Bukovčeva, M. Brajnik, N. Vidmarjeva in A. Mezetova. Sodelujeta orkestra ljubljanske filharmonije in beograjskega radia; 16.00 Sport doma in po svetu; 16.10 Naš tedenski skladatelj in njegov glasbeni portret; 19.15 Začarane melodije izvaja pianist Bill Snyder ob spremljavi orkestra; 20.15 V ritmu počasnega valčka; 20.30 Pred mikrofonom: grupa Dalmatinaca; 21.05 Nočni komorni koncert; 22.00 Plesna glasba. TOREK, 5. IV.: 11.00 10. obletnica osvoboditve — tekmovalje šolskih aktivov — VII. oddaja; 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Narodne in umetne pesmi pojo solisti in asambli — amaterji; 15.00 S knjižne police; 15.20 Ali veš, kaj je to? Pisani spored glasbenih ugank; 16.00 Tečaj angleščine; 16.15 Za vsakoga nekaj; 19.15 15' z Doris Day; 20.15 V ritmu počasnega valčka; 20.30 J. Strauss: »Vesela vojna« komična opera v treh dejanjih; 22.00 Plesna glasba. SREDA, 6. IV.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Narodne z gorenjskim kvartetom pojeta Dana Filipčič in Franc Koren; 15.00 Kulturno življene na Primorskem; 15.15 Jazz panorama — orkester in solisti; 15.30 Glasbena kronika doma in po svetu; 15.40 Koncert sopranistke Jasne Šifiligoj iz Ljubljane. Pri klavirju E. Ambrozet; 16.00 Zdravstveno predavanje; 16.10 Za vsakoga nekaj; 19.15 Kontrasti v ritmu; 20.15 Iz albuma makedonske folklore; 20.40 Ivo Robić poje z ljubljanskim zabavnim orkestrom; 21.05 Nočni vokalno-simfonični koncert: L. v. Beethoven: Coriolan, ouvertura op. 62 — B. Papandopulo: Ustanici, simfonična poema — B. Papandopulo: Komorni koncert; 22.00 Plesna glasba. ČETRTEK 7. IV.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Koncert moškega zbora PD »Bojama« iz Zalega hriba — dirigent prof. Cene Matičič; 15.00 Morja široka cesta; 15.15 Naši pogovori — upodablajoča umetnost v glasbi; 16.00 Radijska univerza; 16.10 Za vsakoga nekaj; 19.15 Plesni motivi; 20.45 15' ob priljubljeni klavirski literaturi; 21.05 Nočni operni koncert. Iz komičnih oper Mozarta in Rossinija; 22.00 Plesna glasba. PETEK, 8. IV.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Slovenske poskočne pesmi izvajajo razni ansambli; 15.00 Kulturno pismo; 15.15 Promenadni koncert. Tisoč taktov iz znanih oper, operet, revij in zabavnih motivov; 16.00 Tečaj angleščine; 19.15 Ritmi južnoameriških orkestror; 20.15 F. Lhotka: »Vrag na vas«, suita iz baleta; 20.45 »Od južnega morja do prerije«, spored hawaiijskih in cariboskih melodij; 21.05 Komorna ura s Beethovenom in Brahmsom; 22.00 Plesna glasba.

Magnetni izvidi iz letala

Komaj nekaj let je od tega, ko so geofizični pošiljali posebne izvedence z magnetometri v kraje, od katerih so potrebovali magnetne podatke. Za nekaj pičlih podatkov so morali strokovnjaki prehoditi skoraj neprehodna področja in premagati velike naravne ovire. Vse to je terjalo od njih veliko časa in naporov. Danes opravlja ta posel letalo, na katerem je pritrjen magnetometer. Tako lahko zdaj preiščejo magnetna polja na zemeljski površini na površini do 25 tisoč kvadratnih kilometrov v enem mesecu.

Magnetometer je naprava za merjenje sprememb v magnetnem polju zemeljske površine. Izvidnik sprejemnik magnetometra visi pod letalom v posodi iz plastične snovi na 30 metrov dolgem električnem vodu, ki ga veže z elektronsko napravo v notranjosti letala. Znaki, ki jih daje izvidna naprava magnetometra in ki točno odgovarjajo magnetnemu polju področja, nad katerim leti letalo, gredo po kablu in skozi razne ojačevalnike do aparata, ki jih v letalu registrira. Različna sestavina in lege vrhnjih plasti zemeljske površine so pogosto vzrok, da se magnetno polje prekinja. Na podlagi točne slike magnetnega polja določene kraja pa lahko geologi in geofizični sklepa-jo na rudna in petrolejska ležišča pod zemeljsko skorjo.

Petrolejska ležišča na primer poznazuje magnetometer na papirju z debelo in zaokroženo črto, ker ta polja niso magnetična in ker ležijo globoko pod zemljo. Kjer pa so rudniki, je črta, ki jo zabeleži magnetometer, nepravilna in ostro spreminja svojo smer. V tem primeru leži magnetska snov takoj pod zemeljsko površino. Bolj nazorno povedano, magnetni obrisi petrolejskih področij so

podobni preseku blaga valovite površine, obrisi rudnih ležišč pa preseku skalnatega gorovja z ostrimi vrhovi.

Pri izvidih zemeljske površine bolj enostavnega značaja, se letala poslužujejo tudi filmskih aparatov ali pa radarskih naprav. S filmskimi aparati snemajo iz letala področja, ki jih preletavajo, na 35 milimetrski 120 metrov dolgi film. S tem lahko zajamejo 200 metrov širok in 650 kilometrov dolg odsek zemeljske površine. Podatke teh filmov potem vskladajo s podatki višinomera in magnetometra.

V zadnjem času se strokovnjaki za geofizične izvide vedno bolj poslužujejo letalih magnetomerov, ker lahko z njimi zelo hitro izvidijo razsežna področja. Če gre za zelo magnetne rude, kot je na primer magnetit, lahko z magnetometerom točno določijo kraj, kjer je treba začeti kopati rudo. Sicer pa se poslužujejo magnetometra bolj za to, da izločijo področja, kjer ni pričakovati, da bi bila raziskovanja po rudah in petroleju uspešna. Najpodrobnejša raziskovanja se osredotočijo v krajih, ki nekaj obetajo in zato jih preiskujejo še z drugimi napravami.

Vedno več ljudi

Po najnovejših podatkih o gibanju prebivalstva naraste število ljudi na svetu vsako leto za 1 odstotek. V letu 1953 se je število prebivalstva povečalo za 25 milijonov, t. j. za 70 tisoč dnevno. Če se bo človeštvo še naprej tako množilo, bo na svetu leta 1980 3,5 milijarde ljudi, t. j. 46 odstotkov več kot v letu 1950. Leta 1960 bo štela naša Zemlja 4,1 milijarde, leta 2050 pa že 7 milijard prebivalcev.

Proizvodnja hrane pa je v letu 1953/54 narasla za 3 odstotke. Največ se je povečala proizvodnja hrane v Zahodni Nemčiji, kjer je tudi najvišji zaslugek trgovske mreže. Ta je znašal 70 odstotkov vrednosti hranil.

Nove vrste blazin

Na mednarodnem sejmu gospodnjih priprav v Parizu je neka tvrdka gumijastih izdelkov razstavila blazino, napolnjeno z lateksom. Lateks je lahka, penasta, plastična snov, ki so jo doslej uporabljali le za polnjenje avtomobilskih sedežev, naslonjačev in podobno. Z lateksom napolnjena posteljna blazina zelo ustreza vsem higienskim predpisom in njena prednost je tudi v tem, da vedno obdrži prvotno obliko, kar je zelo važno za pravilno lego telesa med počitkom.

Aparat za štetje denarja

Za potrebe bank so v Ameriki zgradili poseben elektronski stroj, ki šteje denar. V eni minuti lahko brez napake prešteje tisoč bankovcev. Mehанизem tega stroja je tako občutljiv, da takoj odkrije ponarejen bankovec, če je le za desetstotico del milimetra debelejši od pravega.

»Epoksi« - vsestransko plastično tvorivo

Skupina novih plastičnih tvoriv, znanih pod imenom »Epoksi«, vzbuja že od leta 1948 veliko pozornost, ker je vsestransko uporaben plastični material in dobro služi tudi kot lepilo, ki se hitro suši. Z njim lepijo aluminij, jeklo, gumi in les in to brez toplote ali stiskanja. Uporabljajo ga tudi kot prevleko strojnih delov, notranjosti konservnih skafelj, za izoliranje električnih vodov, v letalstvu in drugod.

Epokse so istočasno odkrili Američani in Švicarji, ne da bi vedeli drug za drugega. V Ameriki proizvajajo danes že ogromne količine tega lepila. Epoksi je odporen proti kemičnim vplivom in ga lahko me-

šajo tudi z drugimi sintetičnimi tvorivi. Rabijo ga tudi za prevleko raznih gospodinskih in kuhinjskih predmetov, v hidrotehniki, v strojni in v električni industriji, ker odlično izolira.

Med zadnje izume na področju medicine sodi pištola proti raku. Izumili so jo na Angleškem, kjer jo že uporabljajo v nekaterih bolnišnicah. Medtem ko so doslej zdravili raka največ z obsevanjem, z omenjeno pištolo »posejejo« po obolenem tkivu radioaktivne delce zlata, ki izžarevajo gama žarke. To lahko naredijo tudi če je rakasto tkivo v notranjosti človeškega telesa, ne da bi pri tem prizadeli zdravo tkivo ali organe.

Kako velik je elektron

Danes, ko se o atomih in atomskih bombah tako veliko piše in govori, bi že marsikdo vedel nekaj povedati tudi o elektronu: da je nabit z negativno elektriko in da je zelo, zelo majhen. No, pa si ga oglejmo. Elektron je kroglica, ki ima premer 6 bilijotink milimetra. Tako strašno majhne stvari s človek težko predstavlja, zato poskusimo takole: postavimo skupaj elektron in zrnce peska, ki je veliko 1 mm. Pustimo ju, da bosta rasla toliko časa, da bo dosegel elektron premer 1 mm. Naše zrno peska bo medtem zrastle v velikansko kroglo s premerom 6 milijonov kilometrov. Iz te krogle bi lahko napravili približno 100.000 zemeljskih krogel.

Gretje pločnikov

Sneg in poledica na pločnikih pomenita problem in nevarnost za pešce vseh vrst. V Zürichu, v Švici, so ta problem začeli reševati na svojstven način. Pod asfaltno površino so napeljali žice za segrevanje in ta toplota takoj pobere sneg ali led.

Podnebje sahare in severnega tečaja v isti sobi

Neki švedski inženir je skonstruiral neke vrste klimatsko sobo, v kateri lahko s pomočjo elektronk napravimo podnebje kateregakoli dela sveta hočemo. Ta soba je zgrajena iz aluminija in je hermetično zaprta. Poseben cevast sistem prinaša v to sobo sneg, led in razne vonjave.

Zaželite si recimo alpsko podnebje. Nič lažjega! Obrnete stikalo, in soba se napolni z ultravijoličnimi žarki, zrak se nekoliko razredči in vonj smrek in alpskih cvetic se širi po prostoru. Če hočete z Alp v Saharo, odprete posebno napravo, ki izsuši zrak in ga segreje do puščavske pripeke.

Pisali smo že, kako so razburkale duhove diplomatske intimnosti z Jaltške konference, kjer so med vojno trije »glavni« — Roosevelt, Stalin in Churchill — krojili in določali poveljne meje ter vplivna področja. Seveda so takrat delali v največji tajnosti, posluževali pa so se tudi raznih »duhovitih« nazivov. Francozi jim zlasti zamerijo, ker so Francijo imenovali »piškotek« in podobno. Čeprav gledajo na objavo teh dokumentov kot na strankarsko razračunavanje med republikanci in demokrati v ZDA, in jim ne pripisujejo širših diplomatskih pomenov, so dokumenti vendarle dokaz mačehovskega odnosa velikih do malih držav in narodov. Na sliki »velike tri« za časa konference

V Italiji so odkrili družbo, ki je ponarejevala maturitetna spričevala in univerzitetne ter doktorske diplome

Pred nekaj dnevi so v Italiji aretirali Lodovico Tadolija, šefa bande, ki je ponarejevala najrazličnejša spričevala in diplome univerz v Milanu, Rimu, Genovi in Bariju. Lodovico je razpečel okrog 30 doktorskih diplom. Čeprav niso atere v Italiji nobena redkost, je vendar ta zadnja vzbudila veliko senzacijo, časopisi pa še niso prinesli imen vseh »doktorjev«, ki so diplomirali na Tadolijevi univerzi. Doktorske diplome so seveda imele najvišjo ceno — veljale od 850 tisoč do milijon lir. Kupovali so jih ljudje, ki so hoteli z njimi zvišati svoje osebne prejemke in si priboriti položaj v družbi.

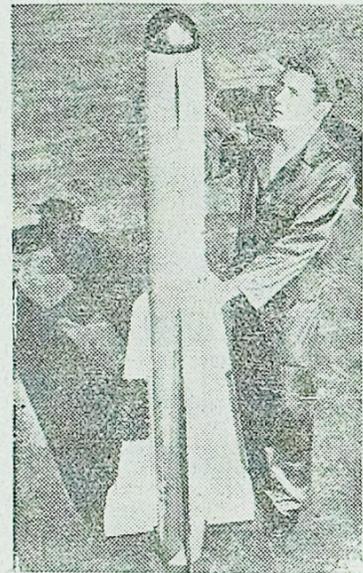
Posebno zanimiv je primer nekega lažnega doktorja Onofrida Li Causa iz Palermo. Ko je že kupoval, ni štedil in je razen doktorata medicine kupil tudi posebno kirurško specializacijo. Na podlagi tega »doktorata« je Li Causa postal asistent, pozneje pa celo primarij posebne klinike v Rimu, ki se je imenovala »Endokrinološki center za zdravljenje debelosti«. Li Causa je postal znan kot »poseben strokovnjak« in iskali so ga večinoma pacienti iz takojmenovane boljše družbe, ki so se hoteli otresti odvišne debelosti, ki si si jo nabrali s svojim lenobnim načinom življenja. Li Causa pa se ni ustavljal samo pri tem. Postal je celo član »Narodne akademije visoke kulture«. Pred nekaj dnevi, ko so ga aretirali, je pač končal svojo visokoletečo kariero.

Primer Li Causa je zelo značilen za italijanske razmere. Čeprav je zdravljenje debelosti atak več ali manj goljufija, ki sicer cvete v velikih kapitalističnih mestih, je vendarle značilno, da lahko nekdo z lažnim doktoratom, torej brez kakršnegakoli strokovnega znanja, ne samo doseže položaj in visoke dohodke, ampak postane celo član akademije.

drugih spričeval pa so odkrili povsem slučajno. Neko veliko trgovsko podjetje je namestilo pravnega referenta, ki je pa delal tako velike in grobe pravne napake, da je postal sumljiv. Direktor podjetja je nekoč to mimogrede potožil svojemu prijatelju, ki je bil slučajno karabinjerski oficir. Tako je začela preiskava. Pravnika so pozvali, naj pokaže diplomu, pri kateri so z natančno preiskavo ugotovili, da je ponarejena. »Pravnika« so pritiskali ob zid, priznal je vse in odkril tudi vir »doktoratov«.

Pri vsakdanjih prometnih nesrečah smo se navadili že na marsikaj. Vendar pa so redki primeri, da bi se takole, kot vidite na sliki, navadna tovorna ladja zaletela v drevo. To se je zgodilo na Holandskem zaradi goste megle. Pomorjari so kot praktični ljudje ladjo enostavno privezali za drevo in preživali na obali nekaj dni dopusta, dokler ni prišla pomoč, da so ladjo lahko spet »odrešili«.

Skoraj ne mine teden, da ne bi poročali o kakem novem orožju. Razen atomske, vodikove in drugih bomb so se v zadnjem času uveljavili takojmenovani dirigirani izstrelki. To so rakete, ki jih po radiu usmerjajo in vodijo na cilj. So vseh velikosti. Večje so namenjene za bombardiranje sovražnikovega zaledja, manjše pa za taktične operacije na fronti. Na sliki vidite tak dirigiran izstrelak, ki je najmanjši med svojimi vrstniki. Namenili so ga za uničevanje sovražnih letal.

Eksplozija atomske bombe? Ne. To pot gre za redek, toda popolnoma naraven pojav. Ze dalj časa so znanstveniki na nekem otoku v Tihem oceanu opazovali vznemirjajoče znake, ki so govorili o delovanju vulkanskih sil v podzemlju. In res je po dveh tednih opazovanj zemlja eksplodirala. V nebo so se dvignili črni oblaki dima in pepela, rodil se je nov ognjenik. Znanstveniki so rojstvo vulkana prvič uspeli posneti na filmski trak

V Zahodni Nemčiji, pa tudi v Italiji, je zelo veliko otrok brez staršev. Mnogokrat postanejo ti otroci žrtev prekupčevanja in izkoriščanja, najdejo se pa tudi zakonci, ki so jih pripravljeno posvojiti, ker nimajo svojih otrok. Ker pa so Američani navajeni delati vse na veliko, se tudi v tem pogledu ne zadovoljujejo z malim. Na sliki vidite zakonca, ki sta posvojila hkrati devet nemških otrok. Zlobni jeziki trdijo, da jim je šlo več za svojstveno reklamo kot za veliko človekoljubje